

SARADNJA U CILJU PODRŠKE DAROVITIMA

ZBORNIK SAŽETAKA

**COOPERATION AIMING TO SUPPORT
THE GIFTED**

BOOK OF ABSTRACTS

mensa
S R B I J E

BEOGRAD 2022

www.mensa.rs

SARADNJA U CILJU PODRŠKE DAROVITIMA

- ZBORNİK SAŽETAKA -

Peta međunarodna naučno-stručna konferencija
23–25. septembar 2022. godine, Beograd

COOPERATION AIMING TO SUPPORT THE GIFTED

- BOOK OF ABSTRACTS -

The Fifth International Professional and Scientific Conference
23 - 25 September 2022, Belgrade, Serbia

mensa
SRBIJE

Novi Sad 2022.

„Saradnja u cilju podrške darovitima“
Zbornik sažetaka

“Cooperation aiming to support the gifted”
Book of abstracts

Izdavač/Publisher:
Mensa Srbije, Novi Sad, Srbija

Za izdavača/For Publisher:
Aleksandra Borović

Urednica/Editor:
Dr Lada Marinković

Dizajn/Design:
Jelena Volkov
Dunja Šašić

Štampa/Printing:
SaTCIP doo Vrnjačka Banja

Tiraž/Copy:
150

ISBN 978-86-80994-14-7

Organizatori konferencije

Mensa Srbije
Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača Novi Sad
Društvo defektologa Vojvodine
Nacionalni centar za talente

Partneri konferencije:

Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu
Prirodno matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu
LINK Educational Alliance
Alijansa prosvetitelja Srbije
UčenIQ

**Peta međunarodna naučno-stručna konferencija
„Saradnja u cilju podrške darovitima“
23 – 25. septembar 2022. godine, Beograd**

Programski odbor/Editorial Board

Prof. dr Lada Marinković, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, Novi Sad, R. Srbija

Prof. dr Svetlana Radović, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, Novi Sad, R. Srbija

Prof. dr Otilia Velišek Braško, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, Novi Sad, R. Srbija

Mr Jovanka Ulić, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, Novi Sad, R. Srbija

Doc. dr Vladimir Vukomanović Rastegorac, Učiteljski fakultet Univerzitet u Beogradu, R. Srbija

Dr Višnja Mičić, Učiteljski fakultet Univerzitet u Beogradu, R. Srbija

Doc. dr Bojan Marković, Učiteljski fakultet Univerzitet u Beogradu, R. Srbija

Prof. dr Branislav Borovac, Profesor emeritus, Fakultet tehničkih nauka Univerziteta u Novom Sadu, R. Srbija

Prof. dr Petar Vuleković, Medicinski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, R. Srbija

Dr Zdravko Živković, Fakultet za ekonomiju i inženjerski menadžment, Univerzitet Privredna akademija Novi Sad, R. Srbija

Prof. dr Jasna Adamov, Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, R. Srbija

dr Branka Radulović, Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, R. Srbija

Prof. dr Milan Bjelica, Univerzitet u Beogradu, Elektrotehnički fakultet, R. Srbija

Doc. dr Milena Ilić, Fakultet Savremenih umetnosti, Beograd, Visoka škola strukovnih studija za informacione tehnologije, ITS-Beograd, R. Srbija

Prof. dr Jasna Arrigoni, Učiteljski fakultet, Sveučilište u Rijeci, R. Hrvatska

Dr Jasna Cvetković - Lay, DV Iskrice - Stručno razvojni centar za poticanje područno specifičnih darovitosti djeteta, Centar za poticanje darovitosti djeteta "Bistrić", EU Talent Point, Zagreb, R. Hrvatska

PhD Kristof Kovacs, Institute of Psychology, Eotvos Lorand University, Hungary

Assoc Prof. dr Milica Drobac Pavićević, Filozofski fakultet, Univerzitet u Banjoj Luci, Bosna i Hercegovina

PhD Vincenzo Alfano, University of Messina, Italy

Prof. dr Medina Vantić Tanić, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Univerziteta u Tuzli, Bosna i Hercegovina

Prof. dr Maja Ružić Baf, University Juraj Dobrila of Pula, Faculty of Educational Sciences, R. Hrvatska

Organizacioni odbor/ Organizing Committee

Aleksandra Borović

Dr Lada Marinković

MSc Marinela Šćepanović

Prof. dr Jasna Adamov

Mr Predrag Đukić

Dunja Šašić

Jelena Volkov

Ljubomir Kustudić

Mirjana Tišma

Tanja Olear Gojić

Aleksandra Karadžić

Redosled radova u Zborniku odgovora programu konferencije i predviđenim sesijama.

The order of the papers in the Book of abstracts respond to the conference program and the scheduled sessions.

Za lekturu i kvalitet jezika sažetaka odgovorni su autori radova.

The authors of the papers are responsible for the proofreading and quality of the abstract language.

**Peta međunarodna naučno-stručna konferencija
„Saradnja u cilju podrške darovitima“
23–25. septembar 2022. godine, Beograd**

P R O G R A M

PRVI DAN, petak, 23. 9. 2022. godine

- 15.00 - 15.15 **Otvaranje Konferencije – pozdravne reči predstavnika organizatora**
- 15.15 - 15.30 **Predstavljanje publikacija: Zbornik sažetaka i Zbornik radova, Uredništvo**
- 15.30 – 17.15 **Uvodna izlaganja po pozivu organizatora (Moderator: Aleksandra Borović)**
- 15.30 – 16.00 Keri M. Guilbault:
ACADEMIC ACCELERATION TO MAXIMIZE TALENT DEVELOPMENT: COOPERATION BETWEEN FAMILY, COMMUNITIES, AND SCHOOLS
- 16.00 - 16.30 Miroslav Huđek:
RAZVOJ CENTARA IZVRSNOSTI VARAŽDINSKE ŽUPANIJE
- 16.30 – 17:30 Plenum:
Borović Aleksandra:
SARADNJA KROZ ERASMUS + PROJEKTE U CILJU PODRŠKE DAROVITIMA
Jenny Revali:
MENSA SWEDEN GIFTED CHILDREN PROGRAM
Kustudić Ljubomir, Đukić Predrag:
PROGRAM “PREPOZNAJ, PODRŽI, ZADRŽI”
Cucić A. Dragoljub, Surla Milan, Tršek Slobodan, Đorđević Stefan: **KAMP U IDVORU - 12 GODINA TRAJANJA**
- 17.30 – 17.45 pauza
- 17.45 – 18.45 Radionica:
Grahovac Branka:
ULOGA DRŽAVE U PODSTICANJU RAZVOJA DAROVITIH UČENIKA

DRUGI DAN – subota, 24. 9. 2022. godine

- 9.00 – 10.00 Radionica:
Adamov Jasna:
ISPITIVANJE SPOSOBNOSTI KRITIČKOG MIŠLJENJA
- 10.20 – 15.00 **Usmena izlaganja prijavljenih učesnika**
(Moderatori: Marinković Lada, Adamov Jasna)
- 10.20 -10.30 Carić Nebojša: **PROCENA I MERENJE INTELEKTUALNE
SNAGE POJEDINCA**
- 10.30 - 10.40 Adamov Jasna, Olić Ninković Stanislava, Žmukić Dragana:
**ISPITIVANJE SPOSOBNOSTI KRITIČKOG MIŠLJENJA KOD
UČENIKA POTENCIJALNO DAROVITIH ZA HEMIJU**
- 10.40 -10.50 Radulović Branka, Stojanović Maja,
Gabdrakhmanova Rashida: **DVOJNO KLATNO KAO PRIMER
VERTIKALNOG I HORIZONTALNOG OBOGAĆIVANJA
NASTAVNOG SADRŽAJA IZ FIZIKE**
- 10.50 - 11.00 Drobnjak R. Biljana, Živanović Danijela: **ISKUSTVO
NASTAVNIKA I STRUČNIH SARADNIKA U RADU SA
DAROVITIM UČENICIMA U OSNOVNIM I SREDNJIM
ŠKOLAMA U SRBIJI**
- 11.00 - 11.10 Asotić Meleka: **OSNAŽIVANJE PROFESIONALACA ZA RAD SA
DAROVITIMA**
- 11.10 - 11.20 Grujić Bojan, Cekić, Anita, Jovanović Radojčić Marina:
**PREPOZNAVANJE I IDENTIFIKACIJA DAROVITE DECE,
MLADIH I ODRASLIH**
- 11.20 - 11.30 Knežević Biljana, Mitrović Josipović Branka: **NAČINI
PREPOZNAVANJA, USLOVI I MOTIVACIJA NASTAVNIKA ZA
RAD SA DAROVITIM UČENICIMA U ŠKOLI**
- 11.30 - 11.40 Portner Jelena, Gregurić Ružica: **ERASMUS+ PROJEKT KAO
MOGUĆNOST PROFESIONALNOG OSNAŽIVANJA STRUČNIH
SURADNIKA I UČITELJA U RADU S DAROVITIM UČENICIMA**
- 11.40 - 11.50 Vučičević Bojana: **NEOPHODNOST EDUKACIJE RODITELJA O
DAROVITOSTI KAO VID PODRŠKE DAROVITOJ DECI**
- 11.50 – 12.10 Diskusija
- 12.10 – 12.40 **Pauza uz poster prezentacije**
Drobnjak R. Biljana: **ULOGA STRUČNIH SARADNIKA U
PREPOZNAVANJU I RAZVIJANJU DAROVITOSTI UČENIKA U
ŠKOLAMA**
- 12.40 - 12.50 Nikolić Mirjana Zirojević Maša: **PREVAZILAŽENJE
EMOCIONALNIH BLOKADA DAROVITOG UČENIKA – PRIKAZ
JEDNE PSIHOTERAPIJSKE SEANSE**
- 12.50 - 13.00 Golubović Dejan, Petrović Saša: **ODNOS DRUŠTVA PREMA
DAROVITIMA**
- 13.00 - 13.10 Micić Jasmina: **PRIMERI EDUKATIVNIH IGARA U NASTAVI**

- 13.10 - 13.20 Savić Snežana, Purić Bojana: **METODE RADA SA DAROVITIM UČENICIMA U RAZREDNOJ NASTAVI**
- 13.20 - 13.30 Ksenija Živković, Anđelija Ivkov Džigurski, Ljubica Ivanović Bibić, Jelena Milanković Jovanov: **PREPOZNAVANJE DAROVITOSTI KOD UČENIKA U NASTAVI GEOGRAFIJE**
- 13.30 - 13.40 Vulićević Neda, Petrović Vesna: **INTEGRATIVNA NASTAVA SRPSKOG JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI I GEOGRAFIJE U RADU SA DAROVITIM UČENICIMA**
- 13.40 - 13.50 Kovačević Gordana: **AFIRMATIVNO-MOTIVACIONE METODE I PRISTUPI U RADU SA DAROVITOM DECOM U NASTAVI SRPSKOG JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI**
- 13.50 - 14.00 Đorđević Pejović Suzana: **METODOLOGIJA U ISTRAŽIVAČKIM RADOVIMA IZ SRPSKOG JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI POLAZNIKA RCT BEOGRAD 1 - ZEMUN**
- 14.00 - 14.10 Danica Nikolić: **OSNAŽIVANJE POJEDINACA ZA RAD SA DAROVITIMA**
- 14.10-14.20 Aleksandra Filipović: **GARDNEROVA TEORIJA VIŠESTRUKI INTELIGENCIJE KROZ STEAM OBRAZOVANJE**
- 14.20 - 14.50 Diskusija po izlaganjima
- 15:15 - 16:15 Radionica:
Carić Aleksandar: **KREATIVNA MUZIKA KAO NAČIN PREPOZNAVANJA DAROVITOSTI**

TREĆI DAN – nedelja, 25. 9. 2022. godine

- 9.30 - 11.30 **Usmena izlaganja prijavljenih učesnika**
(Moderatori: Marinković Lada, Adamov Jasna)
- 9.30 - 9.40 Marinković Lada: **O RADOZNALOSTI**
- 9.40 - 9.50 Šljivović Mladen, Sekulić Pilipović Dragana, Stanojević Nataša, Stanojević Srđan: **PRIMENA ELEMENATA IGRE U NASTAVI U CILJU PODRŠKE UČENICIMA**
- 9.50 - 10.00 Milosavljević Maja: **ESCAPE CLASSROOM - UNIVERZALNA NASTAVNA METODA ZA PODSTICANJE AKTIVNOG UČENJA**
- 10.00 - 10.10 Michael Gregory: **SELF-SELECTED GIFTED PROGRAMMING**
- 10.10 - 10.20 Nebojša Carić: **KOMUNA DAROVITIH KAO SAMOODRŽIVI I SAMORAZVOJNI SISTEM**
- 10.20 -10.30 Stojadinović - Rudnjanin Dragana, Josipović Vesna, Rakić Aleksandar, Čolović Marija: **PODRŠKA DAROVITOJ DECI U STIMULATIVNOM PRIRODNOM OKRUŽENJU**
- 10.30 -10.40 Orlić Iva: **IZAZOVI I METODE RADA S POTENCIJALNO DAROVITIM UČENICIMA NA POČETKU REDOVNOG ŠKOLOVANJA**
- 10.40 -10.50 Koprena Ina: **POMOZIMO IM DA POLETE**

- 10.50 -11.00 Tomić Slavica: **PREPOZNAVANJE I PODSTICANJE DAROVITE DECE U VRTIĆU IZ UGLA PRAKTIČARA**
- 11.00 - 11.10 Tijanić Dragana, Miladinović Marija, Madžarević Ivana, Jelovac Milana, Pavlović Milica: **JA IMAM DAR**
- 11.10 - 11.20 Snežana Batković, Vanja Beljin, Vesna Vujnić: **POŠTOVANJE POSEBNOSTI, MIŠLJENJA, IDEJA I MAŠTE KAO ODLIKE KREATIVNOSTI I DAROVITOSTI**
- 11.20 – 11.40 Diskusije po izlaganjima
- 11.40 - 12.00 Pauza
- 12.00 – 13.00 PANEL**
“TEACHERS FOR GIFTED” – Primena iskustava Gifted Children Program-a iz Švedske
Moderator: Aleksandra Borović
Učesnici: članovi projektnog tima “Teachers for Gifted”
- 13.00 – 13.30 Zaključci i zatvaranje konferencije**

SADRŽAJ / CONTENTS

UVODNA IZLAGANJA / INTRODUCTORY LECTURES

Keri M. Guilbault ACADEMIC ACCELERATION TO MAXIMIZE TALENT DEVELOPMENT: COOPERATION BETWEEN FAMILY, COMMUNITIES AND SCHOOLS.	16
Miroslav Huđek, Robert Kelemen RAZVOJ CENTARA IZVRSNOSTI VARAŽDINSKE ŽUPANIJE.	18
Aleksandra Borović SARADNJA KROZ ERASMUS + PROJEKTE U CILJU PODRŠKE DAROVITIMA	22
Jenny Revali MENSA SWEDEN GIFTED CHILDREN PROGRAM	24
Kustudić Ljubomir, Đukić Predrag PROGRAM "PREPOZNAJ, PODRŽI, ZADRŽI"	28
Цуцић А. Драгољуб, Сурла Милан, Тршек Слободан, Ђорђевић Стефан КАМП У ИДВОРУ - 12 ГОДИНА ТРАЈАЊА.	30

USMENA IZLAGANJA / ORAL PRESENTATIONS

Nebojša Carić PROCENA I MERENJE INTELEKTUALNE SNAGE POJEDINCA	34
Jasna Adamov, Stanislava Olić Ninković, Dragana Žmukić ISPITIVANJE SPOSOBNOSTI KRITIČKOG MIŠLJENJA KOD UČENIKA POTENCIJALNO DAROVITIH ZA HEMIJU	36
Branka Radulović, Maja Stojanović, Rashida Gabdrakhmanova DVOJNO KLATNO KAO PRIMER VERTIKALNOG I HORIZONTALNOG OBOGAĆIVANJA NASTAVNOG SADRŽAJA IZ FIZIKE	40
Biljana R. Drobnyak, Danijela Živanović ISKUSTVO NASTAVNIKA I STRUČNIH SARADNIKA U RADU SA DAROVITIM UČENICIMA U OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA U SRBIJI	42
Meleka Asotić OSNAŽIVANJE PROFESIONALACA ZA RAD SA DAROVITIMA	44
Бојан Грујић, Анита Цекић, Марина Јовановић Радојчић ПРЕПОЗНАВАЊЕ И ИДЕНТИФИКАЦИЈА ДАРОВИТЕ ДЕЦЕ, МЛАДИХ И ОДРАСЛИХ	46
Биљана Кнежевић, Бранка Митровић Јосиповић НАЧИНИ ПРЕПОЗНАВАЊА, УСЛОВИ И МОТИВАЦИЈА НАСТАВНИКА ЗА РАД СА ДАРОВИТИМ УЧЕНИЦИМА У ШКОЛИ	50

Jelena Portner, Ružica Gregurić ERASMUS+ PROJEKT KAO MOGUĆNOST PROFESIONALNOG OSNAŽIVANJA STRUČNIH SURADNIKA I UČITELJA U RADU S DAROVITIM UČENICIMA.	52
Бојана Вучићевић НЕОПХОДНОСТ ЕДУКАЦИЈЕ РОДИТЕЉА О ДАРОВИТОСТИ КАО ВИД ПОДРШКЕ ДАРОВИТОЈ ДЕЦИ	54
Dr Mirjana Nikolić, Maša Zirojević PREVAZILAŽENJE EMOCIONALNIH BLOKADA DAROVITOG UČENIKA – PRIKAZ JEDNE PSIHOTERAPIJSKE SEANSE	58
Дејан Голубовић, Саша Петровић ОДНОС ДРУШТВА ПРЕМА ДАРОВИТИМА	62
Јасмина Мицић ПРИМЕРИ ЕДУКАТИВНИХ ИГАРА У НАСТАВИ	64
Снежана Савић, Бојана Пурић МЕТОДЕ РАДА СА ДАРОВИТИМ УЧЕНИЦИМА У РАЗРЕДНОЈ НАСТАВИ	66
Ksenija Živković, Anđelija Ivkov Džigurski, Ljubica Ivanović Bibić, Jelena Milanković Jovanov PREPOZNAVANJE DAROVITOSTI KOD UČENIKA U NASTAVI GEOGRAFIJE	68
Неда Вулићевић, Весна Петровић ИНТЕГРАТИВНА НАСТАВА СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ И ГЕОГРАФИЈЕ У РАДУ СА ДАРОВИТИМ УЧЕНИЦИМА	70
Гордана Ковачевић АФИРМАТИВНО-МОТИВАЦИОНЕ МЕТОДЕ И ПРИСТУПИ У РАДУ СА ДАРОВИТОМ ДЕЦОМ У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	72
Сузана Ђорђевић Пејовић МЕТОДОЛОГИЈА У ИСТРАЖИВАЧКИМ РАДОВИМА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ ПОЛАЗНИКА РЦТ БЕОГРАД 1 - ЗЕМУН	74
Danica Nikolić OSNAŽIVANJE POJEDINACA ZA RAD SA DAROVITIMA	76
Aleksandra Filipović GARDNEROVA TEORIJA VIŠESTRUKЕ INTELIGENCIЈЕ KROZ STEAM OBRAZOVANJE	78
Lada Marinković O RADOZNALOSTI	80
Mladen Šljivović, Dragana Sekulić Pilipović, Nataša Stanojević, Srđan Stanojević PRIMENA ELEMENATA IGRE U NASTAVI U CIJLU PODRŠKE UČENICIMA	82
Maja Milosavljević ESCAPE CLASSROOM – UNIVERZALNA NASTAVNA METODA ZA PODSTICANJE AKTIVNOG UČENJA	84

Michael Gregory SELF-SELECTED GIFTED PROGRAMMING	86
Nebojša Carić KOMUNA DAROVITIH KAO SAMOODRŽIVI I SAMORAZVOJNI SISTEM	88
Dragana Stojadinović – Rudnjanin, Vesna Josipović, Aleksandar Rakić, Marija Čolović – Savić PODRŠKA DAROVITOJ DECI U STIMULATIVNOM PRIRODNOM OKRUŽENJU	90
Iva Orlić IZAZOVI I METODE RADA S POTENCIJALNO DAROVITIM UČENICIMA NA POČETKU REDOVNOG ŠKOLOVANJA.	94
Ina Koprena POMOZIMO IM DA POLETE	96
Славица Томић ПРЕПОЗНАВАЊЕ И ПОДСТИЦАЊЕ ДАРОВИТЕ ДЕЦЕ У ВРТИЉУ ИЗ УГЛА ПРАКТИЧАРА	100
Драгана Тијанић, Марија Миладиновић, Ивана Маџаревић, Милана Јеловац, Милица Павловић ЈА ИМАМ ДАР	102
Снежана Батковић, Вања Бељин, Весна Вујнић ПОШТОВАЊЕ ПОСЕБНОСТИ, МИШЉЕЊА, ИДЕЈА И МАШТЕ КАО ОДЛИКЕ КРЕАТИВНОСТИ И ДАРОВИТОСТИ	104
RADIONICE / WORKSHOPS	
Jasna Adamov ISPITIVANJE SPOSOBNOSTI KRITIČKOG MIŠLJENJA	108
Branka Grahovac ULOGA DRŽAVE U PODSTICANJU RAZVOJA DAROVITIH UČENIKA	110
Aleksandar Caric RADIONICA KREATIVNE MUZIKE KAO NAČIN PREPOZNAVANJA DAROVITOSTI	112
POSTER PREZENTACIJE / POSTER PRESENTATIONS	
Biljana R. Drobnyak ULOGA STRUČNIH SARADNIKA U PREPOZNAVANJU I RAZVIJANJU DAROVITOSTI UČENIKA U ŠKOLAMA.	116
Indeks autora/Index of authors	118

Uvodna izlaganja

Introductory lectures

ACADEMIC ACCELERATION TO MAXIMIZE TALENT DEVELOPMENT: COOPERATION BETWEEN FAMILY, COMMUNITIES AND SCHOOLS

Keri M. Guilbault

Johns Hopkins University, Maryland USA

All students have a right to learn something new each day and to access an educational program that matches their cognitive ability. Research on acceleration is overwhelmingly positive for both academic and social-emotional outcomes. Acceleration is a low-cost, highly effective academic intervention for carefully selected students with exceptional ability. Without a policy, personal beliefs often trump research evidence. Policies help ensure consistency and equity across schools and geographic location. In this session, the presenter will share an overview of 70 years of research on acceleration. Policy and practice recommendations that facilitate collaboration between partners to ensure successful selection and positive outcomes for accelerants will be discussed.

Key words: Acceleration, exceptional ability, policy, equity, cooperation.

AKADEMSKO UBRZANJE RADI MAKSIMALNOG RAZVOJA TALENATA: SARADNJA IZMEĐU PORODICE, ZAJEDNICA I ŠKOLA

Keri M. Guilbault

Univerzitet Johns Hopkins, Maryland USA

Svi učenici imaju pravo da svaki dan nauče nešto novo i da pristupe obrazovnom programu koji odgovara njihovim kognitivnim sposobnostima. Istraživanje ubrzanja je u velikoj meri pozitivno i za akademske i za socijalno-emocionalne rezultate. Ubrzanje je jeftina, visoko efikasna akademska intervencija za pažljivo odabrane studente sa izuzetnim sposobnostima. Bez politika, lična uverenja često nadmašuju istraživačke dokaze. Politike pomažu da se obezbedi doslednost i pravičnost u školama i geografskim lokacijama. Na ovoj sesiji, presenter će dati pregled 70 godina istraživanja ubrzanja. Razgovaraće se o praktičnim preporukama i politikama koje olakšavaju saradnju između partnera kako bi se osigurala uspešna selekcija i pozitivni rezultati za akcelerante.

Ključne reči: Ubrzanje, izuzetna sposobnost, politika, pravičnost, saradnja.

RAZVOJ CENTARA IZVRSNOSTI VARAŽDINSKE ŽUPANIJE

Miroslav Huđek

ETC Hrvatska – CIVZ, Varaždinska županija, Varaždin, Hrvatska)

Robert Kelemen

ETC Hrvatska - CIVZ , Varaždinska županija, Varaždin, Hrvatska

Stvaranje okruženja pogodnog za razvoj sposobnosti darovitih učenika nije jednostavan zadatak. Osobito ako se to pokušava napraviti u vrlo centraliziranom sustavu odgoja i obrazovanja kao što je to u Republici Hrvatskoj. Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2007. godine je po prvi puta je omogućio mjerljivu usporedbu obrazovanja u kojem je Varaždinska županija imala rang 4 ali i vrlo nizak broj visokoobrazovanih građana. To nije bilo zadovoljavajuće i prepoznato je kao potencijal za unapređenje rada škola ali i za razvoj Centara izvrsnosti. Uveden je FEES model upravljanja obrazovnim ustanovama kojima je osnivač Varaždinska županija. FEES model obuhvaća kratice engleskih riječi: Finance, Equality, Effectiveness. Excellence i Stability. Taj model povezuje više ciljeva radi mjerenja ukupnog uspjeha. Bolje upravljanje školama dovelo je do veće kvalitete obrazovanja. Već 2010. i 2013. godine proglašeno je da je u Varaždinskoj županiji najbolja kvaliteta javnih škola i rang 1. Usprkos padu broja učenika, kvaliteta obrazovanja javnih škola omogućila je da 12-14% srednjoškolaca dolazi iz drugih županija. Tokom školske godine 2021/22, udvostručen je broj studenata sa područja Varaždinske županije u odnosu na 2007. godinu. Mjerenje uspjeha poslovanja je omogućilo i da se odrede srednje škole koje su postale nositelji programa Centara izvrsnosti Varaždinske županije. Programi centara izvrsnosti su formirani kao izvanškolske aktivnosti. Određeno je 8 srednjih škola u kojima djeluje 11 programa centara izvrsnosti i to za: matematiku, fiziku, hrvatski jezik, kemiju, nove tehnologije, poduzetništvo, likovnu umjetnost, nacionalnu povijest, informatiku, biologiju i komunikaciju. Svake godine u radu centara izvrsnosti sudjeluje oko 900 učenika, kojima predaje oko 170 mentora. Novost u radu od 2021. godine je uspostavljanje Strukovnih centara izvrsnosti pri srednjim školama i Centara za razvoj talenata u dječjim vrtićima. Osim osiguranja uvjeta za rad centara izvrsnosti, potrebno je voditi računa o usavršavanju mentora. Zbog toga je uspostavljena suradnja sa Sveučilištem Radboud iz Nizozemske koje ima više od 30 godina tradicije u provođenju programa usavršavanja za rad s darovitimima. Za mentore i nastavnike u Centrima izvrsnosti ali i za sve zainteresirane polaznike iz Hrvatske i okolnih zemalja, u Varaždinskoj županiji se provode programi RITHA (Radboud International Training on High Ability): RITHA/ECHA Specialist i RITHA/ECHA Practitioner na engleskom jeziku. Od 2022. godine javna ustanova ETC Hrvatska provodi i Program usavršavanja za rad s darovi-

tima na hrvatskom jeziku.

Prepoznata je i važnost umrežavanja, tako da su CI Varaždinske županije jedini Europski talent centar u Hrvatskoj u sklopu ETSN mreže i jedini institucionalni član iz Hrvatske u Svjetskom vijeću za darovitu i talentiranu djecu (WCGTC).

Rezultati učenika nisu izostali, učenici iz Varaždinske županije su osvojili prva mjesta na državnim natjecanjima iz svih područja. Postižu zapažene rezultate na međunarodnim natjecanjima. Na svim državnim natjecanjima 13.2% od svih učenika bilo je iz Varaždinske županije, iako je broj učenika Varaždinske županije u odnosu na broj učenika u Hrvatskoj 4%.

Ključne reči: Model upravljanja, centri izvrsnosti, daroviti

DEVELOPMENT OF THE CENTERS OF EXCELLENCE OF VARAŽDIN COUNTY

Miroslav Huđek

ETC Hrvatska - CIVZ (Varaždinska županija, Varaždin, Croatia)

Robert Kelemen

ETC Hrvatska - CIVZ (Varaždinska županija, Varaždin, Croatia)

Creating an environment suitable for the development of the abilities of gifted students is not an easy task. Especially if you try to do it in a highly centralized system of upbringing and education, such as in the Republic of Croatia. For the first time, the Regional Competitiveness Index of Croatia in 2007 enabled a measurable comparison of education in which Varaždin County ranked four but also had a deficient number of highly educated citizens. This was not satisfactory and was recognized as a potential for improving the work of schools but also for the development of Centers of Excellence. The FEES management model of educational institutions founded by Varaždin County was introduced. The FEEES model includes abbreviations of English words: Finance, Equality, Effectiveness, Excellence and Stability. This model links multiple goals to measure overall success. The better school management has led to higher quality education. In 2010 and 2013, it was declared that Varaždin County has the best quality of public schools and ranks 1. Despite the decline in the number of students, the quality of education in public schools enabled 12-14% of high school students to come from other counties. During the 2021/22 school year, the number of students from Varaždin County doubled compared to 2007. The measurement of business success made it possible to determine the high schools that became the holders of the Centers of Excellence program of Varaždin County. The programs of the centers of excellence were formed as extracurricular activities. Eight secondary schools operate 11 programs: mathematics, physics, Croatian language, chemistry, new technologies, entrepreneurship, fine arts, national history, informatics, biology, and communication. Every year, about 900 students participate in the work of centers of excellence, taught by nearly 170 mentors. In 2021, Vocational Centers of Excellence at secondary schools and Centers for Talent Development in kindergartens were established. In addition to ensuring the conditions for the work of centers of excellence, training teachers and mentors in gifted education are necessary. This is the reason to establish cooperation with Radboud University in the Netherlands, which has more than 30 years of tradition in implementing training programs in gifted education. RITHA (Radboud International Training on High Ability) programs are held in Varaždin County for mentors and teachers in the Centers of Excellence, but also all interested participants from Croatia and surrounding countries:

RITHA/ECHA Specialist and RITHA/ECHA Practitioner in English. From 2022, the public institution ETC Hrvatska is implementing a training program for working with the gifted in the Croatian language. The importance of networking is also recognized, so CI Varaždin County is the only European talent center in Croatia within the ETSN network and the only institutional member from Croatia in the World Council for Gifted and Talented Children (WCGTC). The students' results were not lacking. Students from Varaždin County won first place in state competitions in all areas. They achieved notable results in international competitions, and at all national competitions, 13.2% of all students were from Varaždin County, although the number of students from Varaždin County compared to the number of students in Croatia is 4%.

Keywords: Management model, centers of excellence, gifted

SARADNJA KROZ ERASMUS + PROJEKTE U CILJU PODRŠKE DAROVITIMA

Aleksandra Borović

Mensa Srbije

Ovim izlaganjem želimo da skrenemo pažnju na mogućnosti koje otvaraju evropski fondovi i naročito Erasmus + program, za umrežavanje i razmenu dobrih praksi na međunarodnom nivou.

Iskustva i zaključci sa prethodne četiri međunarodne konferencije o darovitosti ukazala su na ozbiljan nedostatak znanja o identifikaciji i podršci darovitim učenicima koje prosvetni radnici stiču kroz formalno obrazovanje u Srbiji i regionu, ali i šire. Sa druge strane, brojni praktičari su razvili sopstvene metode za prepoznavanje darovite dece, kao i aktivnosti i programe kojima im pomažu da razviju svoje potencijale u različitim oblastima. U nekim zemaljama, kao što je npr Holandija, a naročito Sjedinjene Američke Države i Kanada, razvijeni su programi „Gifted Education“. U nastojanju da pomognu prosvetnim radnicima, darovitoj deci ili njihovim roditeljima, brojne programe namenjene darovitim razvile su i nevladine organizacije širom Evrope.

Jedan od osnovnih ciljeva Erasmus + programa je konstantno profesionalno usavršavanje prosvetnih radnika. Fondovi koje stavlja na raspolaganje Erasmus + program omogućavaju razvoj zajedničkih kurikuluma, silabusa, nastavnih sredstava, različitih aktivnosti poput kampova, mobilnost nastavnika i učenika, studentske razmene idr. Pravila Erasmus + dozvoljavaju učešće svih vrsta organizacija, od predškolskih do visokoškolskih ustanova, nevladinih organizacija, kompanija idr, a učešće je moguće institucijama ne samo iz Evrope, već i iz celog sveta, što omogućava da uz pomoć zemalja koje imaju značajne programe podrške darovitim, unapredimo i položaj darovitih kod nas i u Evropi.

Analizom baze realizovanih Erasmus + projekata na Erasmus platformi od 2014. do danas, došli smo do saznanja da projekti usmereni na unapređenje položaja darovitih učenika nisu brojni, da još uvek ima minimalan broj realizovanih projekata koji se tiču dvostruko izuzetnih učenika. Ovo dovodi do zaključka da postoje široke mogućnosti da se u narednim godinama predlože projekti koji će se baviti usavršavanjem prosvetnih radnika u pravcu bolje identifikacije i podrške darovitim

U radu će biti izložena iskustva Mense Srbije koja je realizovala jedan Erasmus + projekat u oblasti obrazovanja odraslih – usmeren na prenos znanja u vezi sa potrebama darovitih. Drugi Erasmus+ projekat koji je predat 2022. godine usmeren je na definisanje alata za prepoznavanje daroviti učenika, ali i na formiranje međunarodne mreže prosvetnih radnika za podršku darovitim i mreže za podršku porodicama darovitih.

Ključne reči: Erasmus+, daroviti, Mensa Srbije, saradnja, umrežavanje

COOPERATION THROUGH ERASMUS + PROJECTS AIMING TO SUPPORT THE GIFTED

Aleksandra Borović

Mensa Serbia, Serbia

With this presentation, we want to draw attention to the opportunities provided by European funds, and especially the Erasmus + program, for networking and the exchange of good practices at the international level.

Experiences and conclusions from the previous four international conferences on giftedness pointed to a serious lack of knowledge about the identification and support of gifted students the educators in Serbia and the region acquire through formal education. But it is similar in the larger region as well. On the other hand, numerous practitioners have developed their own methods for identifying gifted children, as well as activities and programs aiming to help them develop their potential in various areas. In some countries, such as the Netherlands, and especially the United States and Canada, "Gifted Education" programs have been developed. Trying to help educators, gifted children or their parents, numerous programs for the gifted have been developed by non-governmental organizations throughout Europe.

One of the main goals of the Erasmus + program is the constant professional development of educators. The funds made available by the Erasmus + program enable the development of joint curricula, syllabuses, teaching aids, various activities such as camps, mobility of teachers and students, student exchanges, etc. The rules of Erasmus + allow the participation of all types of organizations, from preschool to higher education institutions, non-governmental organizations, companies, etc., and participation is possible for institutions not only from Europe, but also from all over the world. This enables us to use the help of countries that have significant support programs for the gifted, to improve the position of the gifted in our country and in Europe.

By analyzing the database of implemented Erasmus + projects on the Erasmus platform from 2014 to present, we learned that projects aimed at improving the position of gifted students are not numerous, that there are still a few implemented projects that concern twice-exceptional students. This leads to the conclusion that there are ample opportunities to propose projects in the coming years that will deal with the improvement of educators' skills to identify and support the gifted.

This paper will present the experiences of Mensa Serbia, which implemented an Erasmus + project in the field of adult education - focused on the transfer of knowledge related to the needs of the gifted. The second Erasmus+ project, which was submitted in 2022, is aimed at defining tools for identification of gifted students, but also at forming an international network of educators to support the gifted and a network to support the families of the gifted.

Keywords: Erasmus+, gifted, Mensa Serbia, cooperation, networking

MENSA SWEDEN GIFTED CHILDREN PROGRAM*

Jenny Revali

Mensa Sweden Gifted Children Program

Many gifted students are misunderstood, not stimulated or held back within the schooling system. This can lead to learning problems and social problems for these students, and in some cases even mental health problems. Within the Swedish Mensa GCP organisation, we are trying to help teachers find the right tools to help the gifted students have a healthy development. The Mensa Sweden Gifted Children Program is a non-profit organisation. Our model is to spread knowledge and increase understanding about gifted children within Sweden. We support children, parents and school staff in several ways; through lectures and workshops, networks for parents and teachers and support through our helpline. We provide tools for teachers to identify, support and challenge the gifted individuals of coming generations. We do not organise activities for children in Mensa, but instead we help the school staff help their students and make other professionals, who would come in contact with numbers of children, aware of how gifted children might be. The main activities in Mensa Sweden gifted Children are the school visits with lectures or workshops for the school staff. In that way, we reach a large number of children when spreading knowledge and awareness to the school teachers. This is a first step, and later when the schools' interest and awareness hopefully grow, they start doing things in a slightly different way all by themselves. In that way, we function as an accelerator.

In August 2022, Mensa Sweden hosted a group of 15 from Mensa Serbia as part of the project Teachers for Gifted. Our focus has been to share how we work with giftedness in Mensa Sweden, but also to get information and knowledge from the Serbian group so we can implement some new thoughts, methods and ideas into our operations. We also made a few school visits together, to get information how these schools that we have worked with have taken the information and turned it into practise – in teaching and in how the school has organised the schedules for some of their students.

Hopefully, this collaboration will inspire – in Sweden, in Serbia, but also in an international context – how to further gifted children during their school years. From Mensa Serbia we can learn how to increase our visibility to

* A few special thanks: Monika Orski and Aleksandra Borović for getting it all going. Ulrika Mjörud at Ösbyskolan, Stockholm and Pernilla Begu at Vimarskolan for sharing their time and their experience. Jenny Åkerman, and Sofie Danred, for their time, and their expertise. And a grateful thank to Erasmus and the possibility for funding these projects.

make a bigger impact. Hopefully, in the future, GCP is no longer needed in its present form. Hopefully, in the future, all schools in Sweden have the knowledge how to identify, support and challenge the gifted students.

Keywords: international collaboration, gifted children, support, identification, Erasmus project

PROGRAM MENSE ŠVEDSKE ZA DAROVITU DECU*

Jenny Revali

Program Mense Švedske za darovitu decu
Stokholm, Švedska

Mnogi daroviti učenici su pogrešno shvaćeni, nisu stimulisani ili sputani u okviru školskog sistema. Ovo može dovesti do problema u učenju i društvenih problema za ove učenike, a u nekim slučajevima čak i do problema sa mentalnim zdravljem. U okviru GCP organizacije švedske Mense, pokušavamo da pomognemo nastavnicima da pronađu prave alate koji će pomoći darovitim učenicima da imaju zdrav razvoj.

Program Mense Švedske za darovitu decu (GCP) je neprofitna organizacija. Naš model je širenje znanja i povećanje svesti o darovitoj deci u Švedskoj. Pružamo podršku deci, roditeljima i školskom osoblju na više načina; kroz predavanja i radionice, mreže za roditelje i nastavnike i podršku putem naše linije za pomoć. Pružamo alate nastavnicima da identifikuju, podrže i izazovu darovite pojedince narednih generacija. U Mensi ne organizujemo aktivnosti za decu, već pomažemo školskom osoblju da pomogne svojim učenicima i da drugi stručnjaci, koji bi došli u kontakt sa velikim brojem dece, budu svesni kakva mogu biti darovita deca.

Glavne aktivnosti programa za darovitu decu Mense Švedske su posete školama sa predavanjima ili radionicama za školsko osoblje. Na taj način dopiremo do velikog broja dece kroz širenju znanja i svesti među nastavnicima škole. Ovo je prvi korak, a kasnije kada se, nadamo se, poveća interesovanje i svest škola, one same počinju da rade stvari na malo drugačiji način. U tom smislu funkcionišemo kao akcelerator.

U avgustu 2022. godine, Mensa Švedske je ugostila grupu od 15 članova Mense Srbije u okviru projekta Nastavnici za darovite. Naš fokus je bio da podelimo kako radimo sa darovitošću u Mensi Švedske, ali i da dobijemo informacije i znanja od srpske grupe kako bismo mogli da implementiramo neke nove misli, metode i ideje u naše poslovanje. Organizovali smo i nekoliko zajedničkih poseta školama, da bismo se informisali kako su ove škole sa kojima smo sarađivali prihvatile informacije i primenile ih u praksi – u nastavi i kako je škola organizovala program za neke od svojih učenika.

Nadamo se da će ova saradnja inspirisati – u Švedskoj, Srbiji, ali i u međunarodnom kontekstu – kako da podstičemo nadarenu decu tokom školovanja.

* Nekoliko posebnih zahvalnosti: Moniki Orski i Aleksandri Borović što su sve pokrenule. Ulrika Mjorud iz Osbiskolana, Stokholm i Pernila Begu iz Vimarskolana što su odvojile vreme da sa nama podele svoja iskustva. Jenni Akerman i Sofie Danred, za njihovo vreme i njihovu stručnost. I hvala Erasmus programu i mogućnosti za finansiranje ovog projekta.

Od Mense Srbije možemo da naučimo kako da povećamo svoju vidljivost da bismo ostvarili veći uticaj. Nadamo se da u budućnosti GCP više neće biti potreban u svom sadašnjem obliku. Nadamo se da će u budućnosti sve škole u Švedskoj imati znanje kako da identifikuju, podrže i podstaknu darovite učenike.

Ključne reči: međunarodna saradnja, darovita deca, podrška, identifikacija, Erasmus projekat

PROGRAM “PREPOZNAJ, PODRŽI, ZADRŽI”

Kustudić Ljubomir, Đukić Predrag

Nacionalni centar za talente, Novi Sad, Srbija

U savremenom društvu koje se ubrzano menja, neophodno je da što pre postanemo svesni mogućnosti novih tehnologija, njihovih zahteva i uticaja, ali i rizika i posledica ukoliko na ove zahteve ne odgovorimo blagovremeno. Za uspešnu tranziciju postojećih poslovnih modela, neophodne su investicije i dodatni resursi, a oni se mogu najefikasnije iskoristiti kroz razvoj potencijala darovitih, onih koji prednjače u mogućnostima usvajanja najnovijih naučnih i stručnih znanja, kako bi adekvatno odgovorili na novonastale zahteve i potrebe.

Kako bi dao svoj doprinos razvoju društva i u skladu sa svojom misijom, vizijom i usvojenim ciljevima pomogao mu da se pripremi za promene i izazove koje donosi budućnost, „Nacionalni centar za talente“ nastoji da kreira model koji podržava darovite, kreativne i inovativne koji prepoznaje potrebe privrede i društva, potrebe našeg regiona i lokalnih zajednica, te njihovog održivog razvoja. Umrežavanjem ovih kapaciteta želimo da potpunije koristimo postojeća kao i da usvajamo i prenosimo nova znanja i iskustva u svim sferama društva.

U svom radu nastojimo da sarađujemo sa institucijama sistema, obrazovnim ustanovama, lokalnim zajednicama, privredom, udruženjima građana, dijasporom, pojedincima, kao i da pristupamo stručnom kadru i informacijama iz celog sveta. Težimo ostvarivanju saradnje i partnerstva različitih aktera, svih onih koji svojim delovanjem i povezivanjem mogu podržati darovitost, kreativnost i inovativnost, te imati koristi od stvaranja sistema atmosfere i okruženja u kojoj se ona može prepoznati, razvijati i realizovati.

„Nacionalni centar za talente“ kroz program “Prepoznaaj, podrži, zadrži”, osmišljava i razvija model celoživotne društvene podrške koji nastoji da blagovremeno prepozna, identifikuje i razvija darovitost i stvaralačke potencijale ljudi, kako tokom njihovog formalnog obrazovanja, tako i nakon njega, na poslu ili studiranju, u zemlji ili inostranstvu, životu u lokalnoj zajednici ili u dijaspori. Pružajući im podršku i dajući im priliku da se iskažu i budu adekvatno nagrađeni za svoj rad, društvo bi jasno pokazalo nastojanje da ih stimuliše i zadrži ili vrati u Srbiju, zadovoljavajući njihove individualne potrebe, ali i potrebe nove ekonomije znanja i ubrzanog regionalnog razvoja čiji oni mogu biti predvodnik.

U ovoj prezentaciji ćemo prikazati naše aktivnosti i ostvarene saradnje u periodu od Četvrtre međunarodne naučno-stručne konferencije (26. septembar 2021. - 30. jun 2022.).

Ključne reči: darovitost, kreativnost, inovativnost, privreda, razvoj

“RECOGNIZE, SUPPORT, RETAIN” PROGRAM

Kustudić Ljubomir, Predrag Đukić

National Talent Centre, Novi Sad, Serbia

In a modern society that changes rapidly, it is necessary to become aware of the possibilities of new technologies, their requirements and impact as soon as possible, but also the risks and consequences if we do not respond to these requirements in a timely manner. For a successful transition of existing business models, investments and additional resources are needed, and these can be most effective by developing the potential of gifted individuals, those who lead in the possibilities of adopting the latest scientific and professional knowledge, in order to adequately respond to new requirements and needs.

In order to contribute to the development of society and in accordance with the mission, vision and adopted goals which help them prepare for the changes and challenges that the future brings, “The National Talent Centre” seeks to create a model that supports the gifted, creative and innovative that recognizes the needs of the economy and society, the needs of our region and local communities, and their sustainable development. By networking these capacities, we wish to make better use of existing as well as adopting and transferring new knowledge and experience in all spheres of society.

In our work, we strive to cooperate with the institutions of the system, educational institutions, local communities, the economy, citizens’ associations, the diaspora, individuals, as well as access to expert staff and information from all over the world. We strive for the cooperation and partnership of various participants, all those who can support talent, creativity and innovation with their work and connections, and benefit from creating an atmosphere and environment in which this can be recognized, developed and implemented.

“The National Talent Center” with the program “Recognize, Support, Retain”, designs and develops a model of lifelong social support, which intends to identify and develop the gifts and creative potentials of individuals on time, both during their formal education, as well as after its completion, at work or study, in the country or abroad, while living in the local community or in the diaspora. By providing them with the opportunity and giving them a chance to prove themselves and be adequately rewarded for their work, society would clearly display their intention to stimulate and retain or return them to Serbia, by catering to their individual needs, but also the needs of a new economy of knowledge and accelerated regional development they could be at the helm of.

In this presentation, we will demonstrate our activities and realized cooperation during the period of the Fourth International Scientific Conference (26 September 2021. – 30 June 2022.).

Key words: talent, creativity, innovation, economy, development,

КАМП У ИДВОРУ - 12 ГОДИНА ТРАЈАЊА

Цуцић А. Драгољуб,

Регионални центар за таленте „Михајло Пупин“, Панчево, Србија

Сурла Милан,

ComputerRock, Београд, Србија

Тршек Слободан

Машинска школа „Панчево“, Панчево, Србија

Ђорђевић Стефан

Математичка гимназија, Београд, Београд, Србија

Има 14 година како се школа физике усталила у РЦТ „Михајло Пупин“ из Панчева, који ради већ 22 године. Требало је да прође временски период да се јасно дефинишу: рад са ученицима од 6. разреда основне школе до матураната средње школе, колонија на Дивчибарама, камп у Идвору, екскурзије и менторски рад са ученицима на писању истраживачких радова за такмичење у организацији Регионалних центара за таленте Србије.

Прва идеја о покретању летњег кампа у Идвору зачала се пре 15 година, када је РЦТ „Михајло Пупин“ почео са озбиљним радом, након што је добио подршку у локалној заједници. Требало је да прође неколико година да се на иницијативу др Ненада Лазарова, некадашњег предавача физике у Центру, оде у Идвор. Разговори су били кратки и прецизни. Идвор као родно место Михајла Пупина био је идеалан за покретање летњег кампа. РЦТ „Михајло Пупин“ већ је имао дугогодишње искуство у раду са даровитим и мотивисаним ученицима и организацијама кампова различитих врста. Идвор је „добио“ још један начин за промоцију села и Михајла Пупина.

Кључне речи: камп, физика, програмирање, даровити и мотивисани ученици

CAMP IN IDVOR - 12 YEARS

Dragoljub A. Cucić,

Regionalni centar za talente „Mihajlo Pupin“, Pančevo, Serbia

Milan Surla,

ComputerRock, Beograd, Serbia

Slobodan Tršek,

Mašinska škola „Pančevo“, Pančevo, Serbia

Stefan Đorđević,

Matematička gimnazija, Beograd, Beograd, Serbia

It has been 14 years since the school of physics was established in the RCT “Mihajlo Pupin” from Pancevo, which has been working for 22 years. It was a few years of the time period before we clearly defined: work with students from 6th grade of primary school to high school graduates, a colony in Divčibare, camp in Idvor, excursions and mentoring with students in writing research papers for the competition organized by the Regional Centers for talents of Serbia.

The first idea to start a summer camp in Idvor started 15 years ago, when RCT “Mihajlo Pupin” started serious work, after receiving support from the local community. It passed several years to go to Idvor on the initiative of Nenad Lazarov PhD, a former physics lecturer at the Center. The conversations were short and precise. Idvor, as the birthplace of Mihajlo Pupin, was ideal for starting a summer camp. RCT “Mihajlo Pupin” had already had many years of experience in working with gifted and motivated students and organizing camps of various kinds. Idvor “got” another way to promote the village and Mihajlo Pupin.

Keywords: camp, physics, programming, gifted and motivated students

Usmena izlaganja

Oral presentations

PROCENA I MERENJE INTELKTUALNE SNAGE POJEDINCA

Nebojša Carić

SBS Consulting, Kragujevac, Republika Srbija

U psihološkim procenama je pojam intelektualne snage praktično nepoznat i umesto njega se koristi dimenziono neutemeljen pojam intelektualne jačine, koji se u literaturi koristi i kao sinonim za IQ, što nije opravdano. Potreba za preciznijim i operacionalizovanim pojmom intelektualne snage se javila u praksi selekcije kandidata kada je potrebno proveriti da li konkretna osoba može da ispuni zadatke određene složenosti u datim vremenskim okvirima koji su često vrlo zahtevni.

Cilj rada je da prikaže jedan novi pristup proceni i merenju intelektualne snage zasnovan na "psihološkoj fizici", to jest, na psihološkoj analogiji fizičkih zakona vezanih za energiju, rad i snagu.

Intelektualna snaga je definisana kao brzina vršenja intelektualnog rada, a intelektualni rad kao višedimenzionalna semantička transformacija početne količine informacija u nove integrisane jedinice konstruktivnog doprinosa koje se ugrađuju u rešenje nekog konkretnog problema. Na osnovu dimenzione analize i preslikavanja "mase" u količinu informacija a "promene položaja" u promenu lokacije u semantičkom prostoru, došlo se do formule koja povezuje ove varijable sa vremenom transformacije i uglom odstupanja od idealnog vektora konstruktivnog delovanja. Ovi apstraktni pojmovi su operacionalizovani i preko semantičkog diferencijala i multidimenzionalnog skaliranja pretvoreni u varijable sa metričkim karakteristikama. Od naučno priznatih pristupa, metoda i alata su korišćeni dimenziona analiza, teorija informacija, semantički diferencijal i multidimenzionalno skaliranje.

U radu su prikazana dva autentična karakteristična primera koji ilustruju primenu ovog pristupa, modela, formule, operacija i dobijenih numeričkih rezultata. Primeri demonstriraju veliku diskriminacionu moć predloženog postupka u smislu razlikovanja intelektualnih sposobnosti kandidata kada se stave u identičnu problemsku situaciju.

Iako za sada nije potpuno automatizovan, ovaj metod ima ICT podršku, zahvaljujući kojoj može relativno brzo da se uradi procena i merenje intelektualne snage kandidata u završnoj fazi selekcije. Pošto su krajnji rezultati jednostavni za tumačenje i generišu značajne razlike između kandidata, metoda znatno smanjuje ili potpuno otklanja dileme oko izbora kandidata kada su drugi uslovi ispunjeni.

Ključne reči: intelektualna snaga, dimenzije intelektualne snage, selekcija kandidata, semantički diferencijal, multidimenzionalno skaliranje

ASSESSMENT AND MEASUREMENT OF INTELLECTUAL POWER OF INDIVIDUALS

Nebojša Carić

SBS Consulting, Kragujevac, Republic of Serbia

In psychological assessments, the concept of intellectual power is practically unknown, and instead of it, the dimensionally unfounded concept of intellectual strength is used, which is also used in the literature as a synonym for IQ, which is not justified. The need for a more precise and operationalized concept of intellectual power arose in the practice of candidate selection when it is necessary to check whether a specific person can fulfill tasks of a certain complexity in given time frames, which are often very demanding.

The goal of the paper is to present a new approach to the assessment and measurement of intellectual power based on "psychological physics", that is, on the psychological analogy of physical laws related to energy, work and power.

Intellectual power is defined as the speed of performing intellectual work, and intellectual work as a multidimensional semantic transformation of the initial amount of information into new integrated units of constructive contribution that are incorporated into the solution of a specific problem. On the basis of dimensional analysis and the mapping of "mass" into the amount of information and "change of position" into a change of location in the semantic space, a formula was arrived at that connects these variables with the time of transformation and the angle of deviation from the ideal vector of constructive action. These abstract concepts were operationalized and transformed into variables with metric characteristics through semantic differential and multidimensional scaling. During ten years of experimentation the scientifically recognized approaches, methods and tools, such as dimensional analysis, information theory, semantic differential and multidimensional scaling were used.

The paper presents two authentic characteristic examples that illustrate the application of this approach, model, formulas, operations and obtained numerical results. The examples demonstrate the great discriminating power of the proposed procedure in terms of differentiating the intellectual abilities of the candidates when they are placed in an identical problem situation.

Although it is not fully automated at the moment, this method has ICT support, thanks to which it is possible to relatively quickly evaluate and measure the intellectual power of candidates in the final stage of selection. Since the final results are easy to interpret and generate transparent differences between candidates, the method significantly reduces or completely eliminates dilemmas about candidate selection when other conditions are met.

Key words: intellectual power, dimensions of intellectual power, candidate selection, semantic differential, multidimensional scaling

ISPITIVANJE SPOSODBNOSTI KRITIČKOG MIŠLJENJA KOD UČENIKA POTENCIJALNO DAROVITIH ZA HEMIJU

Jasna Adamov, Stanislava Olić Ninković, Dragana Žmukić
Faculty of Sciences, University of Novi Sad, Serbia

Cilj celokupnog obrazovanja, pa i hemijskog obrazovanja, je da pripremi učenike da razmišljaju i da funkcionišu kao odgovorni građani u svetu u kom se beleži svakodnevni tehnički i tehnološki napredak, odnosno da kod njih razvije tzv. veštine za 21. vek, koje se odnose se na znanja, životne veštine, veštine vezane za profesiju, navike i osobine koje su učenicima neophodne za uspešno snalaženje u današnjem svetu i karijeri. Da bi učenici mogli da odgovore na izazove 21. veka i da preduzmu odgovornu akciju u situacijama od ličnog i društvenog značaja, potrebno je kod njih razviti sposobnost kritičkog mišljenja. Učenici sa razvijenim sposobnostima kritičkog mišljenja pokušavaju da razumeju situaciju, analiziraju njene pozitivne i negativne strane i zatim razvijaju različite tačke gledišta o temi. Kritičko mišljenje je proces razmišljanja i zaključivanja koji se zasniva na relevantnim podacima i uključuje ocenu validnosti argumenata, iznošenje pretpostavki, testiranje hipoteza, zaključivanje i analizu.

Cilj ovog rada bio je ispitivanje sposobnosti kritičkog mišljenja učenika koje je stavljeno u kontekst hemije. Cilj je operacionalizovan kroz dva istraživačka zadatka: (1) ispitati razlike u sposobnostima kritičkog mišljenja između polaznika Istraživačke stanice Petnica – učenika potencijalno darovitih za hemiju i učenika gimnazije opšteg tipa; (2) ispitati razlike u sposobnostima kritičkog mišljenja između učenika različitog pola.

Uzorak je obuhvatio 104 učenika, od čega je 44 učenika polaznika Istraživačke stanice Petnica, a 60 učenika drugog razreda gimnazije opšteg tipa. Prosečna starost ispitanika bila je 16,38 godina. Od ukupnog uzorka, 35 učenika bilo je muškog pola, a 69 učenika ženskog pola.

U istraživanju je primenjen instrument kojim je testiran nivo razvijenosti različitih komponenti kritičkog mišljenja. Instrument se sastojao od 6 segmenata koji su sadržali ukupno 30 ajtema. Četiri segmenta su bila pitanja prevedena i prilagođena iz Testa kritičkog mišljenja iz hemije (DOT test autora Danczak, Thompson i Overton, 2020) a dva segmenta su dizajnirana za potrebe ovog istraživanja.

Rezultati su pokazali da su učenici ostvarili 18,24 poena od maksimalno mogućih 30 što govori da učenici nemaju dovoljno razvijene sposobnosti kritičkog mišljenja. Polaznici IS Petnica su imali prosečno postignuće od 20,19 poena, dok su učenici gimnazije ostvarili 17,14 poena. Testiranje razlika je dostiglo statističku značajnost što govori da polaznici IS Petnica pokazuju više sposobnosti kritičkog mišljenja u hemiji u odnosu na učenike opšteg tipa gimnazije.

Razlike u sposobnostima kritičkog mišljenja između učenika različitog pola se nije pokazalo statistički značajnim.

Rezultati pokazuju da naši učenici, čak i oni potencijalno daroviti, nemaju dovoljno razvijenu sposobnost kritičkog mišljenja, što je posledica načina obrade i utvrđivanja nastavnih sadržaja u obrazovnm sistemu Srbije. Zbog toga je potrebno u okviru osnovnoškolske i srednjoškolske nastave hemije više promovisati kritičko mišljenje i podržavati nastavnu praksu koja je više u skladu sa ciljevima kritičke naučne pismenosti.

Ključne reči: kritičko mišljenje, darovitost, nastava hemije, DOT test

INVESTIGATING CRITICAL THINKING SKILLS IN STUDENTS POTENTIALLY GIFTED FOR CHEMISTRY

Jasna Adamov, Stanislava Olić Ninković, Dragana Žmukić
Faculty of Sciences, University of Novi Sad, Serbia

The goal of the entire education, including chemical education, is to prepare students to think and function as responsible citizens in a world in which daily technical and technological progress is recorded, that is, to develop the so-called 21st century skills, which refer to knowledge, life skills, professional skills, habits and characteristics that are necessary for students to successfully navigate in today's world and career. In order for students to be able to respond to the challenges of the 21st century and to take responsible action in situations of personal and social importance, it is necessary to develop their ability to think critically. Students with developed critical thinking skills try to understand the situation, analyze its positive and negative sides, and then develop different points of view on the topic. Critical thinking is a process of thinking and reasoning that is based on relevant data and includes assessing the validity of arguments, making assumptions, testing hypotheses, concluding and analyzing.

The aim of this paper was to examine the ability of students to think critically, which was placed in the context of chemistry. The goal was operationalized through two research tasks: (1) to examine the differences in the critical thinking skills between the participants of the Petnica Research Station - students potentially gifted for chemistry and students of high school of general type; (2) examine differences in critical thinking skills between students of different genders.

The sample included 104 students, of which 44 were students of the Petnica Research Station, and 60 were students of the second grade of the general type of grammar school. The average age of the respondents was 16.38 years. Of the total sample, 35 students were male, and 69 students were female.

The research used an instrument that tested the level of various components of critical thinking. The instrument consisted of 6 segments containing a total of 30 items. Four segments were questions translated and adapted from the Critical Thinking Test in Chemistry (DOT test by Danczak, Thompson, and Overton, 2020) and two segments were designed for the purposes of this research.

The results showed that the students scored 18.24 points out of a maximum of 30, which means that the students do not have sufficiently developed critical thinking skills. IS Petnica students had an average score of 20.19 points, while high school students scored 17.14 points. Testing the differences has reached statistical significance, which shows that the students of IS Petnica show more

abilities of critical thinking in chemistry compared to students of the general type of high school. Differences in critical thinking abilities between students of different genders did not prove to be statistically significant.

The results show that our students, even those who are potentially gifted, do not have a sufficiently developed ability to think critically, which is a consequence of the way of delivering and processing the teaching contents in the educational system of Serbia. Therefore, it is necessary to promote critical thinking more in primary and secondary school chemistry education and to support teaching practice that is more in line with the goals of critical scientific literacy.

Keywords: critical thinking, giftedness, chemistry education, DOT test

DVOJNO KLATNO KAO PRIMER VERTIKALNOG I HORIZONTALNOG OBOGAĆIVANJA NASTAVNOG SADRŽAJA IZ FIZIKE

Branka Radulović, Maja Stojanović

Univerzitet u Novom Sadu, Prirodno-matematički fakultet, Departman za fiziku, Novi Sad, R. Srbija

Rashida Gabdrakhmanova

Kazan Federalni Univerzitet, Kazan, Rusija

Glavni zadatak fizike je da opiše prirodne pojave. Međutim, neke fizičke pojave su izuzetno složene, zbog toga je za njihovo razumevanje potrebno prvo razmotriti jednostavnije i idealizovane slučajeve i potom ih postepeno usložnjavati. Ovakvim pristupom se prati sam razvoj pojma, čime se pozitivno utiče na kognitivni razvoj učenika. U radu će biti prikazan primer razvoj pojma klatna, polazeći od matematičkog i fizičkog klatna pa do dvojnog klatna, kao primer vertikalnog i horizontalnog obogaćivanja nastavnog gradiva iz fizike. Pojmovi matematičkog i fizičkog klatna se izučavaju na prvom, drugom i trećem nivou obrazovanja. Na prvom nivou obrazovanja, učenici se uglavnom fenomenološki upoznaju sa karakteristikama matematičkog i fizičkog klatna, dok na drugom nivou izučavane relacije koje opisuju kretanje tela zahtevaju kompleksiniji matematički aparat. Međutim, ni na drugom ni na trećem nivou obrazovanja (ukoliko se govori o studijama fizike) se ne obrađuje dvojno klatno. Dvojno matematičko klatno je dinamički sistem dva vezana matematička ili fizička klatna, kojim se može opisati i predstaviti haotičnost sistema, odnosno nelinearno ponašanje sistema. Nakon izuzetno složenog teorijskog objašnjenja, daroviti učenici mogu da konstruišu dvojno klatno gde će na tačke centra mase vezati diode kako bi svetlosnim efektima fizički predstavili teorijska rešenja i ovu pojavu demonstrirali ostalim učenicima. Ovim, daroviti učenici se stavljaju u poziciju da istražuju uticaj trenja na kretanje pojedinačnih klatana, ali i da dodatno razvijaju svoje komunikacione veštine. Prilikom određivanja dodatnog sadržaja za darovite učenike, nastavnik treba da uzme u obzir i razvoj što većeg broja veština kod učenika. Zbog opterećenosti nastavnika, posebno u mešovitim odeljenjima, važno je pružiti podršku nastavnicima sa konkretnim primerima iz prakse kako bi bili u mogućnosti da odgovore na kognitivne potrebe darovitih učenika za fiziku.

Ključne reči: vertikalno i horizontalno obogaćivanje nastavnog sadržaja; fizika; dvojno klatno

DOUBLE PENDULUM AS AN EXAMPLE OF VERTICAL AND HORIZONTAL ENRICHMENT OF TEACHING CONTENT IN PHYSICS

Branka Radulović, Maja Stojanović

University of Novi Sad, Faculty of Sciences, Department of Physics,
Novi Sad, Serbia

Rashida Gabdrakhmanova

Kazan Federal University, Kazan, Russia

The main task of physics is to describe natural phenomena. However, some physical phenomena are extremely complex, so in order to understand them, it is necessary to first consider simpler and idealized cases and then gradually complicate them. This approach follows the development of the concept itself, which has a positive effect on the cognitive development of students. The paper will present an example of the development of the concept of pendulum, starting from the mathematical and physical pendulum to the double pendulum, as an example of vertical and horizontal enrichment of teaching materials in physics. The concepts of mathematical and physical pendulum are studied at the first, second and third level of education. At the first level of education, students are mostly phenomenologically acquainted with the characteristics of the mathematical and physical pendulum, while at the second level the studied relations that describe the movement of the body require a more complex mathematical apparatus. However, neither at the second nor at the third level of education (on physics studies) double pendulum is not in curricula. A double pendulum is a dynamic system of two connected mathematical or physical pendulums, which can be used to describe and present the chaotic nature of the system, i.e., the nonlinear behavior of the system. After an extremely complex theoretical explanation, gifted students can construct a double pendulum where they will connect diodes to the points of the center of mass in order to physically present theoretical solutions with light effects and demonstrate this phenomenon to other students. This puts gifted students in a position to explore the impact of friction on the movement of individual pendulums, but also to further develop their communication skills. When determining additional content for gifted students, the teacher should take into account the development of as many students' skills as possible. Due to the workload of teachers, especially in mixed classes, it is important to provide support to teachers with concrete examples from practice in order to be able to respond to the cognitive needs of gifted students in physics.

Key words: vertical and horizontal enrichment of teaching content; physics; double pendulum

ISKUSTVO NASTAVNIKA I STRUČNIH SARADNIKA U RADU SA DAROVIȚIM UĀENICIMA U OSNOVNIM I SREDNJIJIM ŐKOLAMA U SRBIJI

Biljana R. Drobnjak

ŐabaĀka gimnazija, Őabac, Srbija

Danijela Őivanović

TehniĀka Őkola Őabac, Őabac, Srbija

Podsticanje darovitosti kod uĀenika je izuzetno vaŐan zadatak i nastavnika i struĀnih saradnika u naŐim Őkolama, jer obrazovanje i vaspitanje treba da pruŐe adekvatne uslove za razliĀite moguĀnosti uĀenika kako bi ih iskoristili na najbolji moguĀi naĀin.

U uvodnom delu razmotriĀemo na osnovu teorijskih saznanja Őta Āini darovitost uĀenika, a u empirijskom delu biĀe dati rezultati istraŐivanja realizovanog sa nastavnicima i struĀnim saradnicima o darovitim uĀenicima u naŐim Őkolama, radu sa njima, zakonodavnom okviru i na koje sve naĀine moŐemo identifikovati i podsticati razvoj darovitosti. Cilj istraŐivanja je ispitati iskustvo nastavnika i struĀnih saradnika o identifikaciji i radu sa darovitim uĀenicima. Metoda koju smo koristili je deskriptivna, tehnika je anketiranje, a instrument nam je Gugl upitnik za nastavnike i za struĀne saradnike. Uzorak istraŐivanja su 60 struĀnih saradnika i 117 nastavnika.

U zavrŐnom delu, na osnovu teorijskih saznanja i rezultata koje smo dobili istraŐivanjem, pokuŐaĀemo da predstavimo pedagoŐke mere, kojima se mogu pronalaziti najbolja reŐenja za rad sa darovitim uĀenicima tj. identifikovanje i podsticanje razvijanja darovitosti uĀenika u Őkolama.

Ključne reĀi: pojam darovitosti, identifikacija, podsticanje

EXPERIENCE OF TEACHERS AND EXPERT ASSOCIATES DEALING WITH GIFTED STUDENTS IN PRIMARY AND SECONDARY SCHOOL

Biljana R. Drobnjak

Sabac High School, Sabac, Serbia

Danijela Živanović

Sabac Tehnical School, Sabac, Serbia

Encouraging talented students is a vital assignment of teachers and expert associates in our schools, as teaching and education should provide adequate conditions for realisation of various students' possibilities in the best way.

In introduction, students' gift based on theoretical findings will be discussed, and in empirical part, research findings carried out with teachers and expert associates on talented students in our schools, working with them, the legislative frame, and possible ways for identifying and advancing gift with students will be presented.

The aim of the research is to study the experience of teachers and expert associates on identifying and and working with gifted students. We used a descriptive method, a survey as a technique, and the instrument was the Google questionnaire for teachers and expert associates. The sample of research comprised 60 expert associates and 117 teachers.

In conclusion, based on theoretical and research findings, we will attempt to present pedagogical measures for finding the best ways for working with gifted students, that is to say identifying and advancing gift with students.

Key words: concept of gift, identifying, encouraging

OSNAŽIVANJE PROFESIONALACA ZA RAD SA DAROVITIMA

Meleka Asotić

Ekonomsko trgovinska škola, Novi Pazar, Srbija

Učenici koji se kvalifikuju kao daroviti pokazuju sklonost ka brzom rešavanju osnovnih veština i koncepata, uključuju u rešavanje zadataka maštovitost, samostalnost i samorefleksiju, ali i ubrzanije uče. Otuda se jasno nameće potreba takvih učenika da imaju posebne, odnosno specifične potrebe u okviru obrazovanja. Najvažniji segment rada sa darovitim učenicima predstavlja njihovo detektovanje od strane nastavnika, i njihovo usmeravanje i praćenje, koje će potom uslediti. Otuda je fokus ovog rada okrenut ka nastavnicima i njihovim kompetencijama koje poseduju kako bi otkrili darovite učenike i radili sa njima. Nastavnik bi trebalo da ima pozitivan stav prema pojedincima koji su „drugačiji“ i koji imaju potrebe za posebnom podrškom koja se kreće u smeru darovitosti, zatim da imaju znanje o tome šta karakteriše darovite učenike i da pritom pokažu ka njima empatičnost i razumevanje, ali i da uoče visoke intelektualne sposobnosti, intelektualnu otvorenost, istraživačke veštine i produbljeno znanje o datom predmetu kod učenika. Od nastavnika se očekuje da u radu sa darovitim učenicima ima produbljene stručne kompetencije, da poznaje njihove odlike kako bi mogao da ih uoči i da poseduje veštine diferencijacije i individualizacije nastave kako bi pomogao darovitom učeniku da maksimalno iskoristi svoje intelektualne kapacitete. Od ključne je važnosti da nastavnik podstiče kreativnost i kritičko mišljenje, da prilagođavaju brzinu i zadatke u radu darovitim učenicima, da insistira na samoregulisanom učenju koje se ostvaruje kroz projekte, da koristi različite nastavne metode i materijale i da planira nastavu na takav način da jasno izdvaja ciljeve i ishode. Cilj ovog istraživanja je da se utvrdi u kojoj meri nastavnici poseduju kompetencije koje su im neophodne u radu sa darovitim učenicima. Metod koji će se u istraživanju primeniti je anketiranje nastavnika, a dobijeni rezultati će se analizirati uz pomoć deskriptivne statistike. Očekuje se da će se pokazati da nastavnici poseduju relevantne kompetencije, ali da im je potrebna dodatna edukacija, kao i da su nastavnici sa većim stažom iskusniji u prepoznavanju darovitih učenika i kvalitetnom radu sa njima.

Ključne reči: darovit učenik, osnaživanje nastavnika, nastava

EMPOWERING PROFESSIONALS TO WORK WITH GIFTED STUDENTS

Meleka Asotić

Economic and Trade School, Novi Pazar, Serbia

Students qualified as gifted have a tendency to be quick in adopting basic skills and understanding concepts, to use their imagination and self-reflection and to be self-reliant in solving problems, but also to learn faster. Therefore it is natural that these pupils should have specific, individual needs when it comes to their educational process. The most important step when it comes to working with gifted students is their identification by the teacher, followed by guiding and monitoring. The focus of this study is on teachers and the competencies they should possess to be able to identify gifted students and work with them. Teachers should have a positive attitude towards the students who are „different“ and who need an added support to develop their talents, they should have a knowledge of the qualities that make a gifted student while showing empathy and understanding for them, but also to be able to identify high intellectual capabilities and openness, research skills and student's deeper understanding of the subject. Teachers working with gifted students are expected to have profounder expert competencies, to understand the traits of gifted children in order to identify them and also to have skills of differentiated and individualised teaching enabling them to help gifted students develop their intellectual capabilities optimally. When working with gifted students, it is of crucial importance for the teacher to encourage their creativity and critical thinking, to adapt the pace and the complexity of problems, to insist on self regulated learning through various projects, to use different teaching methods and to clearly define goals and outcomes when planning the teaching agenda. The aim of this study is to determine to which extent the teachers possess the competencies needed to work with gifted students. The method applied in the study will be the teacher survey, and the results obtained will be analysed by using descriptive statistics. The results are expected to show that teachers do possess relevant competencies, but also that they need additional education in this matter, and also that the teachers with longer working experience are better equipped to recognise gifted students and to work with them appropriately.

Key words: gifted student, empowering teachers, teaching

ПРЕПОЗНАВАЊЕ И ИДЕНТИФИКАЦИЈА ДАРОВИТЕ ДЕЦЕ, МЛАДИХ И ОДРАСЛИХ

Бојан Грујић

Школа Креативних вештина, Јагодина, Србија

Анита Цекић

ОШ „Његош“ Ниш, Србија

Марина Јовановић Радојчић

ППУ „Вини Пу“ Будва, Црна Гора

Идентификација или препознавање даровитости претпоставка је успеха, али и велики изазов савремене наставе. Она, према Алатарас, подразумева специфичан случај процене (когнитивних) способности, у коме посебно мотримо на индикаторе да су те способности изузетног нивоа – другим речима, покушавамо да утврдимо знаке нарочите брзине, лакоће и самосвојности у овладавању одговарајућим доменом, и то у поређењу с учинком особа сличног претходног искуства.

Циљ рада је указивање на значај препознавања и идентификације даровите деце, младих и одраслих особа. Планирани начин презентовања рада, своди се на приказ статистичких података о основцима и средњошколцима који су идентификовани као даровити, те праћење даровите деце кроз читав процес школовања. Фокус приказаног рада јесте на селекцији даровитих ученика (на основу специфичних способности), као и увођење Индивидуалног образовног плана за талентоване ученике. Такође, рад се бави сагледавањем позиције даровитих ученика (како се систем опходи према даровитим ученицима, да ли их мотивише или спутава), да ли се „ губе“ у нестимулативном окружењу или сублимира конструктивно самоизражавање и развија аутентичан селф концепт.

Даровити појединци, препознају се искључиво кроз непосредан рад са наставницима или стручним сарадницима. Оно што је кључно за идентификацију, нису образовна постигнућа, већ специфичност у раду (стил учења, поступак изналажења нових информација, примена научног и корелација наставног градива са свакодневним животом). Процена подразумева и праћење детета током низа година и прикупљање информација о његовом здрављу, понашању, ангажовању у различитим активностима, односима са вршњацима, родитељима, наставницима и др. То доводи до динамичне и поуздане идентификације која омогућава усмеравање даровитих ка остваривању постигнућа за која су способни.

Даровитост као специфичан васпитно-образовни и социолошки феномен захтева особен приступ у проучавању и реализовању. Његова особе-

ност лежи у чињеници да су подручја развоја даровитости многобројна и често међусобно испреплетана. Основа правилног сагледавања и подстицања даровитости налази се у процесу идентификације. Правилна, квалитетна и благовремена идентификација даровитих ученика претпоставка је успеха, али и један од изазова савремене наставе. Тако, свако настојање унапређивања области дидактике даровитих нужно мора бити утемељено на адекватним педагошко-психолошким и дидактичко-методичким поступцима идентификовања даровитих ученика.

Кључне речи: даровитост, идентификација, препознавање

RECOGNITION AND IDENTIFICATION OF THE GIFTED CHILDREN, YOUTH AND ADULTS

Bojan Grujić

The School Of Creative Skills, Jagodina, Serbia

Anita Cekić

Primary School „Njegoš“ Niš, Srbija

Марина Јовановић Радојчић

Kindergarten Vini Pu, Budva, Montenegro

Identification and recognition of giftedness is an assumption of success, but also a great challenge of modern teaching. It implies, according Altaras, a specific case of assessment of cognitive skills, in which we especially observe on indicators that such skills are on extraordinary level – in other words, we try to determine the signs of particular speed, easiness and individuality in overcoming of an appropriate level, compared to an effectiveness of persons with similar previous experience.

The goal of work is indicating of importance of recognition and identification of the gifted children, youth and adults. Planned way of a work presentation comes down to a display of statistical data about primary and secondary school children who are identified as the gifted ones, therefore monitoring of such children during the entire scholarship. Focus of a shown work is on a selection of the gifted students (based on the specific skills), such as introduction the students in IEP 3 – Individual Educational Plan for the gifted students. Also, the work will totally be dealt to perception of the gifted students (how the system is used to the gifted students, whether if it uses them or restrains), are they “lost” in non-stimulating environment or if they sublimate constructive self-expression and develop an authentic self-concept.

Gifted individuals are recognized exclusively through an immediate work with teachers or associates. The key parts for the identification are not the educational achievements, but the specificity in work (learning still, procedure of the invention of new information, using of obtained knowledge and correlation of teaching material with everyday life.

An assessment of identification means monitoring the child during the years and obtaining the information about its health, behaving, engagement in different activities, relations with peers, parents, teachers, etc. It brings to a dynamic and reliable identification which allows a guidance of the gifted ones to realization of achievements what they are capable of.

Giftedness as a specific educational and teaching and sociological phenomenon demands a peculiar approach in studying and realizing. Its peculiarity is in the fact that the areas of development of giftedness are numerous and

often mutually connected. The basic of correct perception and encouragement of giftedness is in a process of identification. Correct, quality and timely identification of the gifted pupils in an assumption of success, but also one of the challenges of the modern teaching. Therefore, each effort of promotion of areas of didactics of the gifted ones has to be necessary based on an adequate pedagogical and psychologically and didactical and methodical procedures of identification of the gifted pupils.

Key words: giftedness, identification, recognition

НАЧИНИ ПРЕПОЗНАВАЊА, УСЛОВИ И МОТИВАЦИЈА НАСТАВНИКА ЗА РАД СА ДАРОВИТИМ УЧЕНИЦИМА У ШКОЛИ

Биљана Кнежевић, Бранка Митровић Јосиповић
Основна школа „Десанка Максимовић“, Београд, Србија

Циљ овог истраживања је идентификација начина на који се врши препознавање даровитих ученика у школској пракси, као и каква су искуства наставника у основним и средњим школама у Србији у раду са даровитим ученицима.

Почетна хипотеза је била да наставници немају довољно стручне подршке релевантних институција и установа у раду са даровитим ученицима у свим сегментима рада: приликом идентификације оваквих ученика, осмишљавања активности и облика рада, стручном усавршавању за овакве облике рада, материјалима које користе у раду и да нису довољно мотивисани за рад са даровитим ученицима. У онлајн анкетирању путем гугл упитника учествовало је преко 100 наставника из целе Србије у овом тренутку.

Резултати сугеришу да у већини школа предметни наставници уочавају даровите ученике примећивањем добрих резултата и школских оцена, учешћем ученика у раду на часу, као и занимљивим примедбама, док мањи број укључује и нетипично понашање ученика. Поред њих у идентификацији учествују и одељенске старешине и стручна служба. У мањем проценту у овој активности учествује и регионални Центар за таленте. Од испитаног броја мањи број наставника ради са ученицима по програму ИОП 3 (28 %) и већини испитаника то не представља оптерећење и желе да раде са даровитим ученицима, али им тешкоће представљају додатно време потребно за припрему активности и материјала за ученике и вођење администрације.

Резултати у овом тренутку указују на то да половина испитаника подршку добија од колега из свог и других колектива и стручне службе. Скоро трећина испитаника нема никакву подршку и план рада сачињава самостално. Половина испитаника материјале за рад осмишљава самостално или модификује преузете из других извора.

Само четвртина испитаника едуковала се за рад са даровитом децом похађањем семинара, више од половине испитаника едуковала се самостално и разменом искустава са колегама.

Закључак у овом тренутку на основу добијених података је да наставници немају довољну институционалну подршку за рад са даровитим ученицима, као ни да не виде могућности релевантног стручног усавршавања. Наставницима су познате могућности законом прописане стимулације даровитих ученика али сматрају да је потребно оснаживати и наставнике за рад са даровитим ученицима путем боље понуде едукација и обука, додатног стимулисања наставника, креирања платформи за рад са даровитим ученицима.

Кључне речи: даровити ученици, наставници, активности, ИОП3, подршка

WAYS TO IDENTIFY GIFTED STUDENTS, WORK CONDITIONS, AND MOTIVATION OF THEIR SCHOOL TEACHERS

Biljana Knežević, Branka Mitrović Josipović

Elementary school "Desanka Maksimović," Belgrade, Serbia

The aim of this research is to determine the ways gifted students are identified in school practice and the experience of teachers in primary and secondary schools in Serbia in their work with these students.

Our initial hypothesis was that teachers were not provided sufficient professional support by relevant institutions for their work with gifted students in all segments of work: identifying these students, designing activities and forms of teaching, their professional development for those forms of teaching, materials used in their work, and that they were not motivated enough to work with gifted students. So far, more than 100 teachers from all over Serbia have participated in our online survey via Google Forms.

The results indicate that teachers in most schools recognize gifted students by noticing their accomplishments and good school grades, through their class participation, and their interesting remarks, while fewer teachers mention atypical student behavior. Additionally, the homeroom teachers and support services also participate in their identification. To a lesser extent, the regional Talent Center also participates in this activity. Fewer of the surveyed teachers follow the IEP 3 program in their work with students (28%), and most respondents do not find this burdensome and want to work with gifted students but find it challenging to organize the additional time needed to prepare activities and materials for students and manage paperwork. At this point, the results suggest that half of the respondents receive support from their coworkers and support services. Almost a third of the respondents do not have any support and create their work plan on their own. Half of the respondents prepare materials for their work independently or modify existing ones from other sources.

Only a quarter of the respondents were educated to work with gifted children by attending seminars, and more than half of the respondents were educated independently and by exchanging experiences with colleagues.

The conclusion based on the collected data so far is that teachers do not receive sufficient institutional support to work with gifted students, nor do they see opportunities for their relevant professional development. Teachers are aware of the possibilities of legally prescribed stimulation of gifted students but believe that it is necessary to empower teachers to work with gifted students through a better offer of education and training, motivating teachers additionally, and creating platforms for working with gifted students.

Keywords: gifted students, teachers, activities, IEP3, support

ERASMUS+ PROJEKT KAO MOGUĆNOST PROFESIONALNOG OSNAŽIVANJA STRUČNIH SURADNIKA I UČITELJA U RADU S DAROVITIM UČENICIMA

Jelena Portner, Ružica Gregurić

I. osnovna škola Varaždin, Hrvatska

U odgojno-obrazovnom sustavu primjećuje se nastojanje da se darovitim učenicima prilagode metode i sadržaji u poučavanju. Pri tome se stručni suradnici i učitelji susreću s različitim izazovima. Uvođenje inovativnih metoda poučavanja i poticanje kreativnosti bitni su faktori unapređenja nastave za darovite, ali i sve ostale učenike.

Svojim obrazovanjem učitelji stječu preduvjete za rad s darovitim učenicima. Važnu zadaću u obrazovanju darovitih imaju i psiholozi čija je uloga vrlo kompleksna. Provode postupak identifikacije darovitosti, pružaju podršku učenicima, njihovim obiteljima i učiteljima te sudjeluju u razvijanju adekvatnog školskog okruženja za obrazovanje i odgoj darovitih učenika. Stručnim suradnicima i učiteljima neophodno je osigurati kontinuirano dodatno educiranje, a Erasmus+ projekti pružaju mogućnost takvog profesionalnog osnaživanja.

Sudjelovanjem u Erasmusu+, najvećem programu Europske unije za obrazovanje i osposobljavanje, sudionici su u prilici razmijeniti ideje, primjere dobre prakse i osobna iskustva čime stječu nova znanja i dobivaju poticaj za primjenu suvremenih strategija u radu s učenicima, a sve u cilju pružanja jednakih mogućnost svim učenicima.

Tako je Erasmus+ projekt „Pokretači budućnosti“ imao je za cilj unapređenje kompetencija psihologa i učitelja kako bi se što uspješnije zadovoljile potrebe darovitih učenika za prepoznavanjem njihovih potencijala i usvajanje nastavnih sadržaja na nov i inovativan način koji potiče motivaciju za učenjem te daje mogućnost razvijanja kreativnosti učenika. Kroz strukturirane edukacije ostvarene mobilnošću sudionika projekta omogućeno je razvijanje novih kompetencija i usvajanje inovativnih metoda rada s darovitim učenicima.

Projektom su ostvarene nove mogućnosti profesionalnog osnaživanja. Psiholog i učitelji naučili su niz inovativnih metoda, dobili smjernice za daljnje aktivnosti usmjerene razvoju kreativnosti, kritičkoga mišljenja, učenikovog potencijala općenito. Nakon edukacija sudionici mobilnosti implementirali su nove sadržaje u rad s učenicima u redovnoj i dopunskoj nastavi te izvannastavnim i drugim aktivnostima.

Ključne riječi: daroviti učenici, profesionalno osnaživanje, Erasmus+

ERASMUS + PROJECT AS AN OPPORTUNITY FOR PROFESSIONAL STRENGTHENING OF PROFESSIONAL ASSOCIATES AND TEACHERS IN GIFTED EDUCATION

Jelena Portner, Ružica Gregurić

I. Primary school Varaždin, Croatia

In the educational system, there is an effort to adapt methods and contents in gifted education. In doing so, professional associates and teachers have different challenges. Introducing innovative teaching methods and encouraging creativity are important factors in improving gifted education, but also for all other students.

Through their education, teachers acquire the prerequisites for working with gifted students. Psychologists, whose role is very complex, also have an important task in educating gifted students. They carry out the process of identifying giftedness, provide support to students, their families, teachers, and participate in the development of an adequate school environment for gifted education. Professional associates and teachers need to have continuous additional education, and Erasmus + projects, which provide the possibility of such professional empowerment.

By participating in Erasmus +, the European Union's largest program for education and training, participants could exchange ideas, examples of good practice and personal experience, gaining new knowledge and encouragement to apply modern strategies in working with students, all to provide equal opportunities to all students.

The Erasmus + project "Initiators of Future" aimed to improve the competencies of psychologists and teachers to successfully meet the needs of gifted students and to recognize their potential and adopt teaching content in a new and innovative way that encourages learning and enables students to develop creativity. Through structured trainings, realized by the mobility of project participants, it was possible to develop new competencies and learn innovative methods of working with gifted students.

The project has created new opportunities for professional empowerment. The psychologist and teachers learned innovative methods, received guidelines for further activities aimed at developing creativity, critical thinking, student potential in general. After the trainings, the mobility participants implemented new contents in classes, as well as extracurricular and other activities.

Keywords: gifted students, professional empowerment, Erasmus +

НЕОПХОДНОСТ ЕДУКАЦИЈЕ РОДИТЕЉА О ДАРОВИТОСТИ КАО ВИД ПОДРШКЕ ДАРОВИТОЈ ДЕЦИ

Бојана Вучићевић

Московски Државни Психолошко-Педагошки Универзитет, Москва, Русија

Прошло је више од четврт века од како је Елен Винер „раскринкала“ 9 најчешћих митова о даровитој деци. Захваљујући њеној књизи требало би да смо научили да нису сва деца даровита, да не постану сва даровита деца еминентни одрасли, али и да висока способност није довољан услов да би неко дете било проглашено за даровито. И до сада највећа студија о даровитој деци, такозвана Терманова студија, започета под руководством Луиса Термана пре читавог једног века, показала нам је не само да веза високе интелигенције и успеха није линерна, већ и да су за постизање великих резултата важније друге две карактеристике – усмереност ка циљу и ниво произвољне саморегулације. Иако је квалитет живота у одраслом добу оне деце које су била проглашена даровитима био бољи од квалитета живота оних који су имали надпросечне али не изразито високе способности, ниједно дете из те групе није постигло никакав значајан резултат који би потврдио очекивања. Са друге стране, два детета, која нису постигла довољно високе резултате да би учествовала у истраживању, касније су постала добитници Нобелове награде. Међутим, без обзира на научна сазнања из области даровитости, чини се да митови и заблуде о даровитој деци не само да настављају да постоје, већ имају и велики утицај на одгајање деце независно од њихових реалних способности. Друштвене промене довеле су до тога да одгајање деце данас више личи на трку за дечјим будућим успехом. Експанзија различитих програма раног учења и програма за развој дечјег потенцијала, од којих многи нису научно ни потковани ни потврђени као делотворни, додатно указује на то колика се предност даје развоју једне способности, најшће интелектуалне, науштрб других. Уколико се има у виду и асинхрони развој интелектуално даровите деце, потреба за едукацијом и родитеља и шире јавности о феномену даровитости и даровитој деци постаје очигледна. Циљ овог рада је прикупљање најчешћих заблуда савремених родитеља о даровитој деци и указивање на њихов негативни утицај по васпитање из перспективе развојне психологије. Коришћен је метод анализе случаја (*case study*) деветогодишње А.Т., најмлађе студенткиње у Русији. Овај случај, који већ више од годину дана заокупља и руску јавност и стручњаке, показује колико штетни могу да буду површно знање о даровитости и недовољно познавање принципа дечјег развоја уз родитељско одбијање сарадње са експертима. Закључци, изведени на основу

анализе доступних података о способностима и нивоу развоја А.Т., додатно су илустровани примерима из праксе тестирања будућих првака у експерименталној школи за даровиту децу „Сазвежђе“. Резултати показују забрињавајућу тенденцију занемаривања емоционалног и социјалног развоја зарад унапређивања интелектуалних способности, које је често само механичко. Будући да су родитељи главни доносиоци одлука које се тичу будућности њихове деце, а за ту улогу их нико не припрема, основни закључак овог рада је да је неопходна едукација и родитеља и шире јавности о природи, али и проблемима даровитости са циљем искорењивања заблуда које постоје о даровитој деци зарад обезбеђивања права на детињство. На основу резултата предложене су и неке од идеја за решавање овог проблема и пружања подршке (даровитој) деци путем рада са њиховим родитељима.

Кључне речи: едукација родитеља, митови о даровитости, даровита деца, дечји развој.

THE NEED FOR PARENTAL EDUCATION ON GIFTEDNESS AS A FORM OF SUPPORT FOR GIFTED CHILDREN

Bojana Vučićević

Moscow State University of Psychology and Education, Moscow, Russia

More than a quarter of a century ago Winner “exposed” the most common myths about gifted children. From her book, we were supposed to learn that not all children are gifted, that not all gifted children become eminent adults, but also that high ability is not a sufficient for a child to be declared gifted. The largest study on gifted children so far, conducted by Terman one century ago, showed us that the link between high intelligence and success is not linear, and that orientation towards a goal and self-regulation are more important for significant achievements. Although the quality of life in adulthood of those children who were declared gifted was higher compared to those who had above-average but not extremely high abilities, no child from that group achieved any significant result that would confirm expectations. Additionally, two children, who did not achieve high enough results to participate in the research, became Nobel Prize winners. Contrary to the scientific knowledge, it seems that myths and misconceptions about gifted children continue to exist and also have a great impact on raising children regardless of their abilities. Because of the social changes raising children nowadays looks more like a race for children’s future success. The expansion of various early learning and development of children’s potential programs, many of which are neither scientifically accepted nor confirmed as effective, additionally indicates how much priority is given to the development of one ability, mostly intellectual, at the expense of others. If we take into account the asynchronous development of intellectually gifted children, the need for education of both parents and the community about the phenomenon of giftedness and gifted children becomes obvious. This paper aims to collect the most common misconceptions of contemporary parents about gifted children and show their negative impact on the upbringing from the perspective of developmental psychology. Case study of nine-year-old AT, the youngest student in Russia, was conducted. This case has preoccupied both the Russian public and experts for more than a year and shows how harmful superficial knowledge about giftedness and insufficient knowledge of the principles of child development can be, along with the parents’ refusal to cooperate with experts. The conclusions of the analysis of available data on the abilities and development of AT, are illustrated by examples from the practice of testing future first-graders in the experimental school for gifted children “Sozvezdie”. The results show the worrying tendency of neglecting emotional and social development in favour of, usually just mechanical, improvement of intellectual abilities. Since parents

are the main decision makers regarding the future of their children, and no one prepares them for this role, the main conclusion is that it is necessary to educate parents about nature and the problems of giftedness in order to change misconceptions about gifted children and to ensure that every child has a childhood. Some of the ideas for solving this problem and providing support to (gifted) children through work with their parents were proposed based on the obtained results.

Keywords: parental education, myths about giftedness, gifted children, child development

PREVAZILAŽENJE EMOCIONALNIH BLOKADA DAROVITOG UČENIKA – PRIKAZ JEDNE PSIHOTERAPIJSKE SEANSE

Dr Mirjana Nikolić

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače i poslovne informatičare – Sirmium, Sremska Mitrovica, Srbija

Maša Zirojević

Centar za psihološki i karijerni razvoj – Habitus, Loznica, Srbija

Poznato je da se darovita deca/učenici razlikuju od većine dece svog uzrasta ne samo po svojim intelektualnim sposobnostima, već i po intenzitetu i bogatstvu osećanja i unutrašnjeg života u celini. Ona često imaju istančan osećaj za humor, povišenu samosvest u kombinaciji sa osećajem različitosti, izražen idealizam i osećaj pravednosti, raniji razvoj unutrašnjeg lokusa kontrole, napredan moralni razvoj, visoka očekivanja od sebe i drugih, snažnu potrebu za doslednošću, kao i perfekcionizmu, što može uzrokovati isfrustriranost i dovesti do anksioznosti i potištenosti. Oni često misle da mogu i treba da urade bolje, veoma su samokritični i uvek spremni na samoanalizu i samovrednovanje. Posebno osetljivu populaciju mogu da čine izrazito daroviti učenici, koji su često i takmičari i od kojih se, po pravilu očekuje da kontinuirano postižu zapažene rezultate. Ovi učenici često i sami od sebe traže ili čak zahtevaju da su na visini zadatka, povišeno su osetljivi na osećanja i očekivanja drugih, pa se može dogoditi da počnu da doživljavaju emocionalne blokade koje remete postignuće, utiču na dalju adaptaciju i mentalno zdravlje.

U ovom radu se prikazuje studija slučaja darovitog učenika koji pohađa II razred Matematičke Gimnazije i srednje Muzičke škole sa fokusom na jednoj RE&KBT psihoterapijskoj seansi. Učenik se obratio sa željom da prevaziđe emocionalne blokade koje su ga remetile na okružnom takmičenju iz matematike, u strahu da mu se takva situacije ne ponovi. U dosadašnjem školovanju učenik je osvojio više republičkih i međunarodnih nagrada u oblasti matematike, fizike, informatike i muzike i nije do sada imao iskustvo preplavljujućih emocija koje bi uticale na postignuće.

U toku psihoterapijske seanse nakon inicijalne dijagnostike gde je primenjen LOBI i intervju, dato je kratko objašnjenje filozofije RE&KBT i pravila rada, definisan je problem i specifični aktivirajući događaj (A) – blokada na takmičenju, identifikovana je nezdrava nefunkcionalna emocija – strah i anksioznost povodom straha, definisana su iracionalna uverenja kroz lanac zaključivanja iz domena apsolutističkog zahteva prema sebi (Moram imati maksimum poena jer je okružni nivo takmičenja) i globalnog vrednovanja (Ako ne uspem, to znači da sam nikakav matematičar) koja su učenika uvodila u nezdrave emocije i nefunkcionalno ponašanje. Nakon provere iracionalnog uverenja preko

logičke, empirijske, pragmatične i deduktivne disputacije, i definisanja novog, željenog emocionalnog stanja, formulisana je racionalna alternativa koja se sastoji iz želje umesto zahteva, prihvatanja realnosti i promovisanja koncepta hrabrosti. Na kraju seanse dati su domaći zadaci.

Kontrolna seansa koja je usledila nakon dve nedelje pokazala je da je učenik uz kognitivni, postigao i emocionalni uvid kroz izradu domaćih zadataka, i proširio sliku o sebi van okvira postignuća. Na narednom nivou takmičenja nije imao blokadu, i ostvario je visok plasman. Principe RE&KBT je lako i brzo usvojio i demonstrirao vršnjacima.

Može se zaključiti da je potrebno da predstavnici obrazovnog sistema razviju dodatnu osetljivost za emocionalne potrebe darovitih učenika, da intenzivnije organizuju edukativne i psihološke radionice, tribine, debate, vršnjačku edukaciju i sl. iz oblasti mentalnog zdravlja, te da aktivno sarađuju sa svim institucijama i pojedincima vladinog i nevladinog sektora koji se bave ovim područjem.

Ključne reči: darovit učenik, emocionalne blokade, RE&KBT psihoterapijska seansa, saradnja

OVERCOMING THE EMOTIONAL BLOCKAGES OF A GIFTED STUDENT / DESCRIPTION OF ONE PSYCHOTHERAPY SESSION

Mirjana Nikolić

Preschool Teacher Training and Business Informatics College of Applied Studies – Sirmium, Sremska Mitrovica

Maša Zirojević

Center for psychological and career development - HABITUS

It is known that gifted children / students differ from most children of their age not only in their intellectual abilities, but also in the intensity and richness of feelings and inner life as a whole. They often have a refined sense of humor, heightened self-awareness combined with a sense of diversity, expressed idealism and a sense of justice, earlier development of an internal locus of control, advanced moral development, high expectations of self and others, a strong need for consistency and perfectionism, which can cause frustration and lead to anxiety and depression. They often think that they can and should do better, they are very self-critical and always ready for self-analysis and self-evaluation. Particularly vulnerable populations can be made up of extremely gifted students, who are often also competitors and who are, as a rule, expected to continuously achieve notable results. These students often ask or even demand that they be up to the task, they are more sensitive to the feelings and expectations of others, so they may begin to experience emotional blockages that interfere with achievement, affect further adaptation and mental health. In this paper, a case study of a gifted student who attends the second grade of the Mathematical Gymnasium and the High School of Music is presented focusing on RE&CBT psychotherapy session. The student addressed himself with the desire to overcome the emotional blockages that disturbed him at the district competition in mathematics, for fear that such a situation would happen again. In his schooling so far, the student has won several national and international awards in the field of mathematics, physics, informatics and music, and so far he has not had the experience of overwhelming emotions that would affect his achievement. During the psychotherapy session after the initial diagnostics where the LOBI and interview were applied, a brief explanation of the RE&CBT philosophy and work rules was given, the problem and specific activating event (A) was defined - blockage in competition, unhealthy dysfunctional emotion was identified - fear and anxiety about fear, irrational beliefs were defined through a chain of inferences from the domain of absolutist self-demand (I have to have a maximum of points because the district level of competition) and global evaluation (If I fail, it means I am no mathematician) that led student to unhealthy emotions

and dysfunctional behavior. After checking irrational belief through logical, empirical, pragmatic and deductive disputation, and defining a new, desired emotional state, a rational alternative was formulated consisting of desire instead of demand, acceptance of reality and promotion of the concept of courage. Homework was given at the end of the session. The control session that followed after two weeks showed that the student, in addition to cognitive, also gained emotional insight through homework, and expanded the image of himself beyond the scope of achievement. At the next level of the competition, he did not have a blockade, and he achieved a high ranking. Student adopted principles of RE&CBT easily and quickly and demonstrated them to his peers. It can be concluded that it is necessary for the representatives of the educational system to develop additional sensitivity to the emotional needs of gifted students, to be proactive about organizing educational and psychological workshops, forums, debates, peer education, etc. in the field of mental health, and to actively cooperate with all institutions and individuals of the governmental and non-governmental sector dealing with this area.

Keywords: gifted student, emotional blockages, RE&CBT psychotherapy session, cooperation

ОДНОС ДРУШТВА ПРЕМА ДАРОВИТИМА

Дејан Голубовић, Саша Петровић

Економско-трговинска школа, Зајечар, Србија

Основни циљ рада је приказ изазова и препрека са којима се суочавају даровити ученици средњих школа. Полази се од хипотезе да је даровитост, ма колико била друштвено перцепирана као потенцијал за напредак појединца и друштва, у исто време и терет који у својој бити носи психосоцијалне последице по даровитог појединца. Методолошки приступ подразумева фокус-групни интервју са четворицом ученика Економско-трговинске школе у Зајечару. Одабиру ученика је претходила радионица на часу психологије чији је циљ био оснаживање даровитих ученика да приступе фокус-групном истраживању усмереном на идентификацији проблема са којима се суочава ова група ученика. Како би се избегла могућност погрешне аутоперцепције о властитој даровитости уведени су и додатни критеријуми (освојено једно о прва три места на републичком такмичењу; једно или више првих места на општинском такмичењу). Фокус-групни интервју је изведен у складу са свим предвиђеним методолошким стандардима ове врсте истраживања (постојање модератора, водича за фокус-групни интервју, јасна правила фокус-групног разговора, анонимност, добровољност итд.). Резултати истраживања: Као најчешће проблеме даровити ученици су наводили завист њихових вршњака, игнорисање, периодичне погрдне речи (штребер, бубалица), оговарање. Резултати указују на низак степен дискриминације даровитих ученика од стране вршњака. Иако су даровити ученици наводили завист као један од проблема, чини се да нема валидних индикатора који на то потврђују. Пре би се рекло да су у питању црте личности на које заједница увек реагује негодовањем било да је реч о особи коју одликује нека врста даровитости или је реч о особи која се посебно не истиче достигнућима у различитим областима стваралаштва. Истовремено, примећена је и једна врста предубеђења даровитих ученика да ће њихова даровитост изазвати специфичну врсту реакције околине. То, наравно, не искључује постојање случајева дискриминације или сличног поступања (сигматизација), али у овом истраживању таква врста узрочно-последичне везе није уочена.

Кључне речи: даровитост, дискриминација, ученици, средња школа, фокус-групни интервју

SOCIETY'S ATTITUDE TOWARDS GIFTED

Dejan Golubović, Saša Petrović

School of Economics and Business, Zaječar, Serbia

The main goal of the work is to present the challenges and obstacles that gifted high school students face. It starts from the hypothesis that giftedness, no matter how much it is socially perceived as a potential for the progress of the individual and society, is at the same time a burden that in its essence carries psycho-social consequences for the gifted individual. The methodological approach includes a focus group interview with four students of the School of Economics and Business in Zaječar. The selection of students was preceded by a workshop in the psychology class, the goal of which was to empower gifted students to participate in focus group research aimed at identifying the problems faced by this group of students. In order to avoid the possibility of a wrong self-perception about one's giftedness, additional criteria were introduced (win one of the first three places in the national competition; one or more first places in the municipal competition). The focus-group interview was conducted in accordance with all the expected methodological standards of this type of research (existence of a moderator, guide for the focus-group interview, clear rules of the focus-group discussion, anonymity, voluntariness, etc.). Research results: The most common problems gifted students cited were envy of their peers, being ignored, periodic derogatory words (nerd, bug), gossiping. The results indicate a low degree of discrimination of gifted students by their peers. Although gifted students cited envy as one of the problems, there seem to be no valid indicators to support this. It would rather be said that it is a question of personality traits that the community always reacts to with displeasure, whether it is a person who is characterized by some kind of giftedness or a person who does not particularly stand out with achievements in various fields of creativity. At the same time, a type of preconception of gifted students was observed that their giftedness will cause a specific type of reaction from the environment. This, of course, does not exclude the existence of cases of discrimination or similar treatment (stigmatization), but in this research such a cause-and-effect relationship was not observed.

Key words: giftedness, discrimination, students, high school, focus group interview

ПРИМЕРИ ЕДУКАТИВНИХ ИГАРА У НАСТАВИ

Јасмина Мицић

Прва крагујевачка гимназија, Крагујевац, Србија

У овом раду је дат приказ сарадње чланова тима, Одељења ученика са посебним способностима за математику у Првој крагујевачкој гимназији, на примени проблемске наставе у креирању едукативних игара. Реч је о радовима ученика у оквиру еТвининг пројеката „Математичке видео минијатуре“ и Интерактивне теке 2“. Радни наслов едукативне игре ученика првог разреда је „Банана Намак“. Они су поставили за циљ систематизацију наученог у трансформацији целих и рационалних алгебарских израза, решавању линеарних једначина, линеарним једначинама и решавању линеарних неједначина. Ученици трећег разреда су вошеструком применом Escape Room-а систематизовали научено у оквиру теме „Низови“. Овај ученички рад је на конкурс ДМС, Центра за промоцију науке и Нордеуса: „Игре као средство за учење-Едугејминг“, освојио прву награду. Математичка игра „Матлет“ повезује више наставних тема програма учења трећег разреда гимназије. Ученици су маштовито и креативно повезали теме свог школског рада и на оригиналан начин приближили наставне садржаје својим вршњацима. Видео минијатуром „Комбинаторне формуле“ шест чланова тима је представило преглед свих формула, од којих се треба одлучити за праву, у решавању комбинаторног задатка, а електронска свеска стихова о бесконачности је креативно остварење ученика који се по први пут сусрећу са бесконачним геометријским редом. Сарадњом на овај начин, ученици су продубили и уврдили своја знања, применили нове алате, развили своја умећа и навике, повећали ниво сазнајних потреба, оснажили сазнајне и стваралачке способности, применили стечена знања трансфером ранијих знања, самостално решавали проблеме и мисаоно водили до решења, али и маштовито изразили. Проблемском наставом је обезбеђен и хеуристички поступак како би ученици дошли до открића. За сарадњу на играма и приказ резултата, коришћен је велики број ИКТ алата. Продукти учења кроз игру су доступни на страници блога Матема менти.

Кључне речу: problemska nastava, istraživački rad, kreativnost, matematika

EXAMPLES OF EDUCATIONAL TEACHING GAMES

Jasmina Micić

The First Grammar School of Kragujevac, Kragujevac, Serbia

This paper presents team members collaboration of gifted students from The First Grammar School of Kragujevac classes, using problem solving in gaming. These are examples of student products of eTwinning projects "Mathematical video miniatures" and "Interactive Notebooks 2". The title of the 9th class students educational game is „Banana Namak". They made systematization of the theme Rational algebraic expressions, solving of linear equations, linear graphing and linear inequalities solving. 11th grade students made multiple apply of Escape Room in systematization of the theme "Arrays". This work was 1st prize award in mathematical contest "Games as a learning tool - EduGaming" organized by Mathematical Society of Serbia, Center for the science promotion and Nordeus. Mathematical game „Matlet" connects several topics of the 11th class learning programme. Students creatively arranged own schoolwork in originally way and made learning programme closer to peers. Creating video miniature "Combinatorics formulas" six members team made review of set of all formulas, among which student need to make choice solving combinatorics problem, while digital notebook of poems about infinity represents creatively way of student expressions, discovering for the first time convergent geometrical infinity sums. Collaboration in such a way, made their knowledge more deep and steady, they applied new digital tools, developed their skills and habits, increased a level of cognitive needs, strengthened cognitive and creative abilities, applied acquired knowledge by transferring previous knowledge, solved problems independently and mentally led to solutions, but also creatively expressed themselves. Problem based teaching also provided a heuristic procedure for students to make discoveries. Several ICT tools were used to collaborate on the game and to show the results. The products of teaching using games are available on the teaching blog matemamomenti.com.

Keywords: problem solving, research, creativity, mathematics

МЕТОДЕ РАДА СА ДАРОВИТИМ УЧЕНИЦИМА У РАЗРЕДНОЈ НАСТАВИ

Снежана Савић, Бојана Пурић

Интернационална школа „Црњански“ Јагодина, Република Србија

Токови савремене наставе усмерени су на подизање квалитета рада са даровитим ученицима кроз коришћење достигнућа педагошких наука. Јединственог решења за приступ даровитом ученику нема, али постоје различите методе пружања подршке таквим ученицима. У раду се бавимо анализом метода и стратегија рада са даровитим ученицима у циљу развоја потенцијално даровитих ученика. У раду је коришћена метода теоријске анализе. Први део рада чини епистемолошко одређивање појма даровитости и разматрање фактора који утичу на развој и задовољење потреба потенцијално даровитих ученика у разредној настави. У другом делу рада представимо методе и стратегије рада са даровитим ученицима. Најзад, анализираћемо релевантна истраживања која се баве методама рада са даровитим ученицима и размотрићемо неке од најадекватнијих метода. Резултати анализе показују да је потребно формирати адекватну стратегију у раду са даровитим ученицима у оквиру редовне наставе, али и ваннаставних активности. Неки од аутора истичу неопходност креирања посебних програма, док и само обогаћивање редовног наставног плана и програма може пружити подршку за даљи развој даровитих ученика. Кроз рад истичемо значај индивидуализације, диференцијације и проблемске наставе за развој потенцијално даровитих ученика у разредној настави. Неопходно је споменути и менторски рад од стране учитеља и оспособљавање ученика да буде самосталан у раду, али и да развија позитиван однос према раду. На крају, истичемо значај систематске подршке учитељима у раду са потенцијално даровитим ученицима.

Кључне речи: даровитост, даровити ученик, методе рада, разредна настава

TEACHING METHODS FOR GIFTED STUDENTS IN ELEMENTARY EDUCATION

Snežana Savić, Bojana Purić

International School Crnjanski, Jagodina, Republic of Serbia

Modern teaching is aimed at raising the quality of work with gifted students through the use of the achievements of pedagogical sciences. There is no single approach to a gifted student, but there are different methods of providing support to such students. In the paper, we analyze the methods and strategies of working with gifted students in order to develop potentially gifted students. The paper is based in the method of theoretical analysis. The first part of the paper consists of an epistemological determination of the concept of giftedness and a consideration of the factors that influence the development and satisfaction of the needs of gifted students in classroom teaching. In the second part of the paper, we will present methods and strategies for working with gifted students. Finally, we will analyze relevant research dealing with methods of working with gifted students and consider some of the most appropriate methods. The results of the analysis show that it is necessary to form a strategy in working with gifted students within regular classes, as well as extracurricular activities. Some of the authors emphasize the importance of creating special programs, while just enriching the regular curriculum can provide support for the further development of gifted students. Through the work, we emphasize the importance of individualization, differentiation and problem-based teaching for the development of potentially gifted students in classroom teaching. It is also necessary to mention the mentoring work of the teacher and the training of students to be independent in their work, but also to develop a positive attitude towards work. Finally, we highlight the importance of systematic support for teachers in working with potentially gifted students.

Key words: giftedness, gifted students, teaching methods, elementary education

PREPOZNAVANJE DAROVITOSTI KOD UČENIKA U NASTAVI GEOGRAFIJE

Ksenija Živković, Anđelija Ivkov Džigurski,
Ljubića Ivanović Bibić, Jelena Milančević Jovanov

Univerzitet u Novom Sadu, Prirodno- matematički fakultet, Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Novi Sad, Srbija

Darovitost kod dece u didaktičkom i metodičkom smislu predstavlja izazov za nastavnike. Često su nastavnici ti koji prvi primete talente učenika. Prepoznavanje darovitosti predstavlja prvi korak u radu sa ovim učenicima, kako bi oni dalje mogli da budu pravilno vođeni kroz proces obrazovanja i vaspitanja u školama.

Ovo pilot istraživanje je sprovedeno među nastavnicima geografije i ima za cilj da prikaže talenat i nadarenost dece u nastavi geografije. Takođe, njegovo prepoznavanje, načine rada i saradnju sa drugim subjektima u cilju razvoja i podrške. Nastavnici su davali odgovore na pitanja postavljena putem elektronskog upitnika, birajući ponuđene odgovore i iznoseći svoja mišljenja i iskustva.

Rezultati istraživanja pokazali su da je znatan broj nastavnika geografije imao iskustva u radu sa darovitom decom, koja su svoje talente iskazivala i u drugim oblastima odnosno nastavnim predmetima. Međutim, sa takvom decom neophodan je individualni rad i podrška "izvan škole" kako bi se omogućio celokupan razvoj ličnosti.

Ključne reči: darovitost, geografija, škole, IOP3

RECOGNITION OF GIFTED PUPILS IN GEOGRAPHY TEACHING

**Ksenija Živković, Anđelija Ivkov Džigurski,
Ljubiča Ivanović Bibić, Jelena Milančević Jovanov**

University of Novi Sad, Faculty of Sciences, Department of Geography,
Tourism and Hotel Management, Novi Sad, Serbia

Children giftedness in the didactic and methodological sense creates a challenge for teachers. They are often the first to notice student's talent. Discern of their giftedness is a first step in the educational practice with these students, to provide them further guidance correctly through the education process in schools.

This pilot research has been conducted among the geography teachers and aimed to show the level of children's talent in geography teaching. Also, recognition of that talent, ways of working and cooperation with other subjects in order to develop and support. Teachers provided answers to questions asked via an electronic questionnaire, choosing answers offered and presenting their opinions and experiences.

The results of the research showed that a significant number of geography teachers had an experience working with gifted children, who showed their talents in other areas and subjects, as well as that with such children's individual work and support "outside school" is necessary to enable overall personality development.

Keywords: giftedness, geography, school, IOP3

ИНТЕГРАТИВНА НАСТАВА СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ И ГЕОГРАФИЈЕ У РАДУ СА ДАРОВИТИМ УЧЕНИЦИМА

Неда Вулићевић и Весна Петровић

Основна школа „Петар Петровић Његош“, Зрењанин, Република Србија

Идеја за овај рад се јавила из потребе за адекватнијом подршком даровитој деци у систему редовног школовања у основној школи. Полазећи од чињенице да је рад са даровитом децом изузетно изазован и узбудљив у исто време, јавила се потреба да се раду са таквим ученицима приступи на другачији начин. Кроз дугогодишње искуство наставе српског језика и књижевности и географије са ученицима који су идентификовани као даровити радило се у оквиру редовних часова тако што су захтеви који су пред њих стављани били комплекснији и захтевнији. Такав начин рада показао се у сваком случају бољи него да се правимо да такви ученици не постоје, али није задовољавао потребе даровитих ученика, нити смо ми као наставници поменутих предмета били задовољни постигнутим. Мењајући методе и облике рада на часовима српског језика и књижевности и географије јавила се идеја да покушамо са интегративним приступом у раду на додатној настави поменутих предмета којом су између свих заинтересованих ученика били укључени и даровити ученици који похађају наставу по ИОП–у 3. Интегративни приступ настави омогућава велику ширину у раду како ученика тако и наставника. Даје потребну самосталност у раду и могућност исказивања личног печата, тј. мишљења о датој теми. У досадашњој примени оваквог начина рада показало се да ученици постижу много боље резултате у погледу истраживања теме и развоја критичког мишљења. Овим начином рада ученици добијају подршку истовремено од више наставника у вези са истом темом, а наставници кроз сарадњу проширују своје компетенције. Обрађујући из српског језика и књижевности ликове и дела стваралаца културне баштине и завичајну географију из географије ученици су проучавали појам идентитета кроз призму националног, културног и личног. Полазећи од свог породичног стабла, бавили су се животним путевима великана и покушали да открију везу између различитих аспеката идентитета. Кроз овај рад представљен је један пример интегративног приступа и предности које овај приступ пружа у раду са даровитом децом.

Кључне речи: интегративна настава, критичко мишљење, сарадња, даровита деца

INTEGRATED TEACHING OF SERBIAN LANGUAGE AND LITERATURE AND GEOGRAPHY IN WORK WITH GIFTED STUDENTS

Neda Vulićević i Vesna Petrović

Elementary school „Petar Petrović Njegoš“, Zrenjanin, Republic of Serbia

The idea for this work arose from the need for more adequate support to gifted children in the system of regular schooling in primary school. Starting from the fact that working with gifted children is extremely challenging and exciting at the same time, there was a need to approach working with such students in a different way. Through many years of experience in teaching Serbian language and literature and geography, students who were identified as gifted had worked within the regular classes while the requirements set before them were more complex and demanding. This way of working turned out to be better in any case than pretending that such students did not exist, but it did not satisfy the needs of the gifted students, nor were we, as teachers of the mentioned subjects, satisfied with what was achieved. Changing the methods and forms of work in the classes of Serbian language and literature and geography, the idea arose to try an integrative approach in the work on additional teaching of these subjects, which included among all interested students and gifted students attending IPP 3. Integrative teaching approach allows great freedom in the work of both students and teachers. It gives the necessary independence in work and the possibility of expressing one's own personality, ie. opinions on a given topic. In the application of this way of work so far, it has been shown that students achieve much better results in terms of researching the topic and developing critical thinking. In this way, students receive support from several teachers on the same topic at the same time, and teachers expand their competencies through cooperation. Working on the Serbian language and literature, the characters and works of the creators of cultural heritage and native geography from geography, the students studied the concept of identity through the prism of national, cultural and personal. Starting from their family tree, they dealt with the lives of the notables and tried to discover the connection between different aspects of identity. This paper presents an example of an integrative approach and the advantages that this approach provides in working with gifted children.

Key words: integrative teaching, critical thinking, cooperation, gifted children

АФИРМАТИВНО-МОТИВАЦИОНЕ МЕТОДЕ И ПРИСТУПИ У РАДУ СА ДАРОВИТОМ ДЕЦОМ У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Гордана Ковачевић

ОШ „Јован Стерија Поповић“ Вршац

Циљ рада је истраживање специфичних интелектуалних и психолошких карактеристика даровитих ученика узраста од 5. разреда до 8. разреда (11-14 година) кроз примену различитих афирмативно-мотивационих метода и приступа. Праћено је постигнуће ученика и оствареност исхода кроз примену афирмативно-мотивационих метода. Биће приказано искуство и постигнућа кроз менторски рад са даровитим ученицима у Регионалном центру за таленте Чачак. У раду ће бити приказан ИОПЗ план за талентованог ученика и анализа изузетних примера постигнућа ученика (награђени радови и истраживачки радови). Биће образложени резултати примене афирмативних и мотивационих метода и поступака у раду са даровитим ученицима као што су: 1. самостално писање истраживачког рада са јасно испланираним корацима/активностима; 2. читање омиљеног/изборног књижевног дела са оловком у руци; 3. дијалог о закључцима и запажањима о прочитаном делу; 4. самостално писање критичког приступа делу или резимеа дела и разговор о написаном; 5. дијалог о начинима и поступцима којима је најлакше решити проблемску ситуацију; 6. метода „Концептуалних смерница“ у писању истраживачког рада; и 7. метода „Слободног избора“. У закључку наглашавамо зашто је важно да васпитно-образовни процес у основној школи буде усмерен ка даровитим ученицима као потпуно индивидуализованом наставном облику.

Кључне речи: талентовани ученици, мотивација, афирмација, индивидуализована настава

AFIRMATIVE -MOTIVATIONAL METHODS AND APPROACHES IN WORKING WITH GIFTED CHILDREN IN SERBIAN LANGUAGE AND LITERATURE CLASSES

Gordana Kovačević

Primary School "Jovan Sterija Popović", Vršac

The aim of this paper is to explore the specific intellectual and psychological characteristics of talented pupils aged 11 to 14 years through the application of different affirmative-motivational methods and approaches. Monitoring students' achievements and achieving outcomes through the application of affirmative-motivational methods. Experience and achievements through mentoring work with talented pupils at Regional talent center Čačak. Implementation of a special and enriched IOP3 plan for a talented pupil. Analysis of exceptional examples of achievements of my pupils (awarded works and research papers).

As a result we will explain the observed results of the application of affirmative and motivational methods and procedures in working with talented pupils: 1 .independent writing of research work with clearly planned steps/ activities; 2 . reading favorite/electoral literary work with pen in hand; 3 . dialogue on conclusions and observations about the read part; 4. independently writing a critical approach to a work or summary of a work and a conversation about writing; 5 . dialogue on the ways and procedures that are easiest to resolve the problem 6 . "Conceptual guidance" Method in writing research work; 7 . Free Choice Method.

The conclusion will explain why it is important that the educational process in primary school be directed towards talented pupils as a fully individualised curriculum.

Key words: talented pupils, motivation, affirmation, individualized teaching

МЕТОДОЛОГИЈА У ИСТРАЖИВАЧКИМ РАДОВИМА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ ПОЛАЗНИКА РЦТ БЕОГРАД 1 - ЗЕМУН

Сузана Ђорђевић Пејовић

Филолошки факултет, Београд, Србија

Регионални центар за таленте Београд 1- Земун, Београд, Србија

У раду се приказују најчешће методе рада које ученици примењују из предмета српски језик и књижевност приликом писања истраживачких радова. Разматрају се радови који су настали у Центру у последњих пет година и које су радили полазници средњошколског узраста. Ово је често један од захтевнијих сегмената при писању, тако да смо одлучили да представимо преглед коришћених метода на примерима проблема којима смо се бавили. Ученици који пишу лингвистичке радове често бирају испитивање путем анкета, затим анализу и статистику, теренски рад, који подразумева интервјуисање испитаника. Ученици који пишу радове из области књижевности најчешће бирају комбиновање више метода, од анализе конкретних дела преко компарације и контекстуализације, анализе структуре, херменеутике до неких теренских метода прикупљања грађе.

Потом се у раду разматрају могућности примене неких од наведених метода у оквиру пројектне наставе и дају се примери са методичким решењима.

Кључне речи: менторски рад, таленти, језик, књижевност, методика

METHODOLOGY IN SERBIAN LANGUAGE AND LITERATURE PAPERS WRITTEN BY STUDENTS IN REGIONAL CENTER FOR GIFTED STUDENTS BEOGRAD 1 - ZEMUN

Suzana Đorđević Pejović

Faculty of Philology

Regional Center for gifted students Beograd 1 - Zemun

In this paper we present the most frequent research methods used by students in their Serbian language and literature papers. We consider papers created in the last five years by high school age students. This is often one of the most challenging parts of the paper writing process, so we decided to present the methods using the examples of topics we were dealing with. We find that in the students' linguistics papers they often use questionnaires and analyze them using statistical methods. They also use field research, interviews. Students writing literature papers often combine various methods, which include comparison and contextualization, structuralism, hermeneutics, and field research.

We also consider the possibilities of applying this approach in project-based learning and we give some methodics examples.

Key words: mentorship, talents, language, literature, methodics

OSNAŽIVANJE POJEDINACA ZA RAD SA DAROVITIMA

Danica Nikolić

Osnovna škola "Savremena", Beograd, Srbija

Tokom nastave i učenja svako dete treba da napreduje shodno svojim mogućnostima. Nastavnici su pojedinci koji kroz vaspitno- obrazovni sistem treba da prepoznaju darovito dete i iz deteta izvuku njegov potencijal. U kojoj meri će nastavnici ili drugi učesnici vaspitno- obrazovnog to uraditi zavisi od njihovih kompetencija za rad.

Cilj ovog istraživanja je usmeren na problematiku sprovođenja nastave sa darovitim učenicima. Značaj istraživanja se ogleda u nastojanju da se prikažu i analiziraju stavovi nastavnika o iskazanom problemu. Pored toga namera je da se ukaže na važnost isticanja onih osobina kod nastavnika koje su potrebne za rad sa darovitima, kao i stalno jačanje istih.

Kako bi se proverile osnovne hipoteze istraživanja, uzorak je prigodno izabran. Uzorkom su obuhvaćeni nastavnici OŠ "Savremena" iz Beograda. Oda-brana istraživačka metoda deskripcije je u skladu sa konkretno definisanom prirodom problema, ciljem i zadacima istraživanja.

Na osnovu dobijenih rezultata preko deskriptivne statistike biće izvedeni zaključci i date preporuke.

Ključne reči: darovitost učenika, kompetencije nastavnika, savremena nastava

EMPOWERING INDIVIDUALS TO WORK WITH GIFTED

Danica Nikolić

Savremena Elementary School

During teaching and learning, every child should progress according to his abilities. Teachers are individuals who, through the educational system, should recognize a gifted child and draw out his potential from the child. The extent to which teachers or other educational participants will do this depends on their work competencies.

The goal of this research is focused on the issue of teaching with gifted students. The significance of the research is reflected in the effort to present and analyze the views of teachers on the stated problem. In addition, the intention is to point out the importance of emphasizing those qualities in teachers that are necessary for working with the gifted, as well as constantly strengthening them.

In order to verify the basic hypotheses of the research, the sample was appropriately selected. The sample includes the teachers of "Savremena" elementary school from Belgrade. The chosen research method of description is in accordance with the concretely defined nature of the problem, the goal and tasks of the research.

Based on the obtained results through descriptive statistics, conclusions will be drawn and recommendations will be given.

Key words: student giftedness, teacher competencies, modern teaching

GARDNEROVA TEORIJA VIŠESTRUKÉ INTELIGENCIJE KROZ STEAM OBRAZOVANJE

Aleksandra Filipović

Internacionalna škola „Crnjanski“ u Jagodini, Srbija

Uzimajući Gardnerovu teoriju višestruke inteligencije kao jednu od značajnih teorija o razmatranju darovitosti učenika, u radu je dato pojmovno određenje različitih tipova inteligencije s posebnim osvrtom na pedagoški značaj negovanja i osnaživanja različitih kompetencija samih učenika. Na osnovu istraživanja brojnih stranih i domaćih autora STEAM koncept obrazovanja prepoznat je kao pogodan za interdisciplinarno povezivanje sadržaja iz različitih sfera nauke, ali i kao savremeni model organizacije rada kojim se razvijaju socijalne veštine, samopouzdanje i motivacija za učenje, kao faktori važni za dalji napredak učenika. Navedeni su primeri organizacije STEAM projekata u razrednoj nastavi, koji se zasnivaju na stimulanju različitih tipova inteligencije prema Gardneru. U cilju ispitivanja stavova učitelja prema mogućnostima negovanja višestruke inteligencije primenom STEAM koncepta obrazovanja, sprovedeno je empirijsko istraživanje u okviru kojeg je izvršeno anketiranje učitelja iz različitih krajeva Srbije. Istraživanje je zasnovano na deskriptivno-analitičkoj metodi. Stavovi učitelja ispitani su instrumentom koji je posebno izrađen za potrebe ovog istraživanja i imao je odlike upitnika i Likertove skale stavova. Dobijeni rezultati potvrdili su da ispitanici, nezavisno od dužine radnog staža u prosveti, stepena obrazovanja i sredine u kojoj su zaposleni (gradska/seoska) generalno imaju pozitivne stavove po pitanju razvijanja višestruke inteligencije primenom STEAM koncepta obrazovanja. Svesni su efekata koji se postižu adekvatnom organizacijom i realizacijom STEAM projekata, ali su im za primenu ovakvog načina rada neophodni pre svega bolji uslovi rada, u smislu opremljenosti samih ustanova, kao i različiti vidovi stručnog usavršavanja, dodatna literarura na srpskom jeziku i razmena primera dobre prakse sa kolegama.

Ključne reči: Gardnerova teorija, tipovi inteligencije, darovitost, STEAM obrazovanje, stavovi učitelja

GARDNER'S THEORY OF MULTIPLE INTELLIGENCE THROUGH STEAM EDUCATION

Aleksandra Filipović

International School Crnjanski, Jagodina, Serbia

Taking Gardner's theory of multiple intelligences as one of the important theories on the consideration of student giftedness, the paper provides a conceptual definition of different types of intelligence with special reference to the pedagogical importance of fostering and strengthening the various competencies of the students themselves. Based on the research of numerous foreign and domestic authors, the STEAM education concept is recognized as suitable for the interdisciplinary connection of content from different spheres of science, but also as a contemporary model of work organization that develops social skills, self-confidence and motivation for learning, as important factors for the further progress of students. There are examples of the organization of STEAM projects in classroom teaching, which are based on stimulating different types of intelligence according to Gardner. In order to examine teachers' attitudes towards the possibilities of fostering multiple intelligences by applying the STEAM concept of education, an empirical research was carried out in which a survey of teachers from different parts of Serbia was carried out. The research is based on descriptive-analytical method. Teachers' attitudes were examined with an instrument that was specially created for the purposes of this research and had the characteristics of a questionnaire and a Likert scale of attitudes. The obtained results confirmed that the respondents, regardless of the length of work experience in education, the level of education and the environment in which they are employed (urban/rural), generally have positive attitudes towards the development of multiple intelligences through the application of the STEAM concept of education. They are aware of the effects achieved by adequate organization and implementation of STEAM projects, but for the implementation of this way of working, they need above all better working conditions, in terms of the equipment of the institutions themselves, as well as various types of professional training, additional literature in the Serbian language and the exchange of examples of good practices with colleagues.

Keywords: Gardner's theory, intelligence types, giftedness, STEAM education, teachers' attitudes

O RADOZNALOSTI

Lada Marinković

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, Novi Sad, Srbija

U obrazovanju dece danas se posebno mesto pridaje značaju podsticanja i razvoja radoznalosti. Ali šta je radoznalost, kako razumevamo ovaj koncept, kako ga operacionalno možemo definisati i da li u stvari govorimo i mislimo na isto, pitanja su koja postavlja autor rada. Ona su važna kako bi se ispravno razumeli i zaista uspeali da radoznalost podržimo tokom dugog procesa obrazovanja, s obzirom da se ono danas razumeva kao celoživotni proces, čiji temelj postavljamo u ranom detinjstvu. Na koji način se podržava radoznalost tokom razvoja deteta u različitim fazama? Da li su nam potrebni različiti alati za njeno održanje? Da li je radoznalost urođena ili stečena i u kojoj meri možemo na nju uticati?... samo su neka od važnih pitanja kako za teoriju tako i za praksu, na koja će autor ovog rada pokušati da odgovori kroz pregled savremenih sagledavanja ove ključne osobine za učenje i razvoj darovitih potencijala.

Ključne reči: radoznalost, prepoznavanje darovitih, obrazovanje, podučavanje darovitih

ABOUT CURIOSITY

Lada Marinković

Preschool Teacher training College, Novi Sad, Serbia

In the education of children today, a special place is given to the importance of encouraging and developing curiosity. But what is curiosity, how do we understand this concept, how can we operationally define it and whether we are actually talking and thinking about the same thing, the author of the paper put in front of us all. These questions are important in order to understand them correctly and really manage to support curiosity during the long process of education, given that it is today understood as a lifelong process, the foundation of which is laid in early childhood. How is curiosity supported during the child's development at different stages? Do we need different tools to maintain it? Is it innate or acquired and to what extent can we influence it?... these are just some of the important questions for both theory and practice, which the author of this paper will try to answer through an overview of modern perceptions of this key trait for learning and developing gifted potentials.

Key words: curiosity, recognition of gifted, education, teaching of gifted

PRIMENA ELEMENATA IGRE U NASTAVI U CILJU PODRŠKE UČENICIMA

Mladen Šljivović
Dragana Sekulić Pilipović
Nataša Stanojević
Srđan Stanojević
Gimnazija Zaječar, Zaječar, Srbija

Korišćenje elemenata igara (gejmifikacija) u edukaciji nije nova metoda i podrazumeva upotrebu različitih metoda preuzetih iz sveta igara (prelazak nivoa, skupljanje bodova, davanje oznaka dostignuća i slično) u cilju veće aktivacije učenika. U uvodnom delu rada predstavimo glavne odlike gejmfikacije nastave, ali i neke od najčešćih grešaka koje nastavnici prave. U nastavku rada predstavimo primere prakse Gimnazije Zaječar koji su organizovani tokom maja meseca u okviru dva Erasmus projekta. U prvom projektu *From game to STEM* učestvovalo je pet škola iz Turske, Bugarske, Poljske, Španije i Srbije. U drugom projektu *Ecological footprint* učestvovala su tri škole iz Nemačke, Danske i Srbije. Učenici su tokom trajanja mobilnosti podeljeni u međunarodne timove pred koje je stavljen izazov rešavanja niza zadataka iz matematike u formi potrage za blagom. Kako smo sličnu aktivnost izveli prošle godine u online formi, rezultati su upoređeni sa prošlogodišnjim. Tokom rada pratili smo komunikaciju koju su učenici ostvarili, probleme u rešavanju, kao i procenat uspešnosti. Suštinski problemi koji se javljaju u igranju uživo slični su kao i oni koji su se javili u online igri. Zaključak je da iako učenici nalaze da su aktivnosti zabavne postoje jasne naznake da pojedinci ponekad preuzimaju rad celog tima (nedostatak saradnje), određeni učenici uzimaju neaktivnu ulogu (nedostatak timskog rada), kao i da postoje određeni problemi u komunikaciji na kojima treba raditi. U završenom delu rada predstavimo zaključke o delovima na kojima treba dodatno raditi kako bi se ovakav vid gejmfikacije uspešno primenio u nastavi.

Ključne reči: matematika, gejmfikacija, igra, Erasmus

APPLICATION OF GAMING ELEMENTS IN LEARNING AS A WAY OF A SUPOPORT TO THE STUDENTS

Mladen Šljivović
Dragana Sekulić Pilipović
Nataša Stanojević
Srđan Stanojević
Gymnasium Zaječar, Zaječar, Serbia

The use of game elements (gamification) in education is not a new method and implies the use of various methods taken from the world of games (passing levels, collecting points, giving marks of achievement, etc.) with the aim of greater student activation. In the introductory part of the paper, we will present the main features of the gamification, but also some of the most common mistakes that teachers make. In the following part of the work, we will present examples of the practice of the Zaječar High School, which were organized during the month of May within two Erasmus projects. Five schools from Turkey, Bulgaria, Poland, Spain and Serbia participated in the project *From game to STEM*. Three schools from Germany, Denmark and Serbia participated in the second project *Ecological footprint*. During the mobility, the students were divided into international teams, which were challenged to solve a series of tasks in mathematics in the form of treasure hunts. As we realized a similar activity last year online, we compared the results. During the work, we monitored the communication that the students achieved, the problems in solving, as well as the percentage of success. The essential problems that occur in live gaming are similar to those that occur in online gaming. The conclusion is that although students find activities fun, there are clear indications that individuals sometimes take over the work of the whole team (lack of cooperation), certain students take an inactive role (lack of teamwork), and that there are certain communication problems to work on. In the completed part of the paper, we will present the conclusions about the parts that need additional work in order for this type of gamification to be successfully applied in teaching.

Keywords: mathematics, gamification, game, Erasmus

ESCAPE CLASSROOM – UNIVERZALNA NASTAVNA METODA ZA PODSTICANJE AKTIVNOG UČENJA

Maja Milosavljević

Obrazovno kreativni centar, Bor, Srbija

Cilj rada je upoznavanje sa pojmom *Escape Room* i određenje istog, kao i kako je nastao i kako se može primeniti u nastavi, a posebno u digitalnoj formi. Utvrdiće se osnovna načela *gejmifikacije*, njene prednosti i nedostaci i zašto takav vid edukacije ima sve veći uticaj i značaj. Načiniće se osvrt i na prednosti i nedostatke primene *soba za bekstvo* u nastavi, a posebno se izdvaja multidisciplinarnost, prilagodljivost i dostupnost ovog nastavnog sredstva. Biće prikazani primeri iz prakse, kao i rezultati istraživanja kojima se prikazuje zadovoljstvo i učinak učenika nakon primene ove metode. Istraživanje je sprovedeno u jednom odeljenju IV razreda osnovne škole, u formi upitnika, a nakon pilot-primene ove metode u praksi. Zaključuje se osvrtom na značaj primene ovog sredstva u procesu zapošljavanja i koje su glavne poželjne karakteristike koje kandidat treba da poseduje, a koje se razvijaju upravo kroz primenu ove metode.

Ključne reči: Escape room, digitalne sobe za bekstvo, gejmfikacija, nastavna metoda, aktivno učenje, multidisciplinarnost

ESCAPE CLASSROOM - UNIVERSAL TEACHING METHOD TO ENCOURAGE ACTIVE LEARNING

Maja Milosavljevic

Educational and Creative Center, Bor, Serbia

Getting to know the term Escape Room and defining it, as well as how it was created and how it can be applied in teaching, especially in digital form. The basic principles of gamification, its advantages and disadvantages and why this type of education has an increasing influence and importance will be determined. The advantages and disadvantages of using escape rooms in teaching will be reviewed, and the multidisciplinary, adaptability and availability of this teaching tool will be highlighted. Examples from practice will be presented, as well as research results showing the satisfaction and performance of students after applying this method. The research was conducted in one class of the fourth grade of the elementary school, in the form of a questionnaire, and after the pilot application of this method in practice. This topic concludes with a review of the importance of applying this tool in the recruitment process and what are the main desirable characteristics that a candidate should possess, which are developed precisely through the application of this method.

Key words: Escape room, digital escape room, gamification, teaching method, active learning, multidisciplinary

SELF-SELECTED GIFTED PROGRAMMING

Michael Gregory

My Favourite Experiments, Paris, France

Udruženje UčeniIQ, Belgrade, Serbia

Goal: YES! aims for students to learn through teaching. Older students develop hands-on activities which they engage younger students with in order to teach and inspire a new generation. Method: The methodology of YES! is students teaching students. Older students plan and develop hands-on experiments to teach in younger classes. In doing so, they not only develop presentation skills and confidence, more fundamentally they gain a deeper understanding of scientific concepts than would be possible by any other method. Results: The results are encouraging all around. For the students who lead experiments, their confidence and ability in science-related subjects improve. Teachers of younger levels are thrilled to have them in their classes, and the students gain not only subject-knowledge but also first-hand experience of relevant role models, often young women with an interest in science. Conclusion: To conclude, the YES! model can have students self-select to participate in enrichment programming which will benefit themselves and others. Through designing learning experiences for others, they learn how to optimise their own learning and become lifelong learners.

Keywords: teaching, gifted, role model, hands-on science, inquiry

SAMOIZABRANO NADARENO PROGRAMIRANJE

Michael Gregori

Moji omiljeni eksperimenti, Pariz, Francuska

Udruženje UčeniIQ, Belgrade, Serbia

Cilj: DA! ima za cilj da učenici uče kroz podučavanje. Stariji učenici razvijaju praktične aktivnosti kojima angažuju mlađe učenike kako bi podučavali i inspirisali novu generaciju.

Metod: Metodologija DA! je da učenici podučavaju učenike. Stariji učenici planiraju i razvijaju praktične eksperimente za podučavanje u mlađim razredima. Čineći to, oni ne samo da razvijaju veštine prezentacije i samopouzdanje, već što je mnogo značajnije, stiču dublje razumevanje naučnih koncepata nego što bi to bilo moguće bilo kojim drugim metodom.

Rezultati: Rezultati su ohrabrujući svuda. Kod učenika koji vode eksperimente, poboljšava se njihovo samopouzdanje i sposobnosti u naučnim predmetima. Nastavnici mlađih nivoa su oduševljeni što ih imaju na svojim časovima, a mlađi učenici stiču ne samo znanje iz školskih predmeta već i iskustvo iz prve ruke od relevantnih uzora, često mladih žena koje se zanimaju za nauku. Zaključak: Da zaključim, DA! model omogućava učenicima da sami izaberu da učestvuju u programiranju obogaćivanja koje će koristiti njima i drugima. Kroz dizajniranje iskustva učenja za druge, oni uče kako da optimizuju sopstveno učenje i postanu doživotni učenici.

Ključne reči: podučavanje, daroviti, uzori, praktična nauka, istraživanje

KOMUNA DAROVITIH KAO SAMOODRŽIVI I SAMORAZVOJNI SISTEM

Nebojša Carić

SBS Consulting, Kragujevac, Republika Srbija

Postoji na hiljade studija koje se odnose na prepoznavanje darovitih i brigu o njima. Iz istorije ovih fenomena je dobro poznato da uspeh bilo koje nadarene osobe zavisi od zajednice kojoj ta osoba pripada i od ljudi sa kojom ta osoba radi. Umesto napora da se podrže daroviti pojedinci koji su često izolovani i povučeni, mnogo veći doprinosi bi se ostvarili formiranjem zajednice darovitih u vidu komplementarnih timova u okviru samoodržive i samorazvijajuće organizacije.

Cilj ovog rada je da predloži jednu sveobuhvatnu koncepciju visokoorganizovane komune darovitih u kojoj bi oni bili prepoznati i potpuno uključeni u privređivanje i stvaranje doprinosa za širu društvenu zajednicu, radeći u ambijentu zajedništva, međusobnog poverenja i poštovanja i uzajamne solidarnosti.

Ideja za jedan ovakav projekat je zasnovana na tridesetogodišnjem konsultantskom radu autora sa različitim organizacijama u svetu, boravku u kibucima u Izraelu i proučavanju građe iz domena organizacione psihologije, psihologije rada, menadžmenta, bihevioralne ekonomije i ekonomije zajedništva.

U radu se konkretno predlažu okviri, principi, organizacioni model, način selekcije i raspoređivanja darovitih, neophodne obuke i neophodni procesi upravljanja osnivanjem, funkcionisanjem, održavanjem i razvojem jednog vrlo specifičnog poslovnog sistema integrisanog u okruženje.

Osnivanje ovakvih komuna zahteva početna ulaganja i za to treba tražiti pomoć od državnih institucija po uzoru na ustupke koje država daje stranim kompanijama. Postoji zainteresovanost biznismena iz dijaspore za ulaganja u ovakve organizacije u vidu osnivačkih uloga i donacija. Primeri nekih izraelskih kibuca pokazuju da u organizacijama u kojima postoji kritičan broj kvalitetnih ljudi, povraćaj investicija može da bude relativno brz. Ipak je najvažnije da nadareni i talentovani ljudi ostaju u zemlji okruženi integrišućom i podsticajnom organizacionom kulturom.

Ključne reči: komuna darovitih, selekcija i zapošljavanje darovitih, inteligentna organizacija, kolektivni um

THE COMMUNE OF GIFTED AS A SELF-SUSTAINABLE AND SELF-DEVELOPING SYSTEM

Nebojsa Caric

SBS Consulting, Kragujevac, Republic of Serbia

There are thousands of studies related to identifying and caring for the gifted. It is well known from the history of these phenomena that the success of any gifted person depends on the community to which that person belongs and on the people with whom that person works. Instead of investing in efforts to support gifted individuals who are often isolated and withdrawn, much greater contributions would be made by forming a community of gifted people in the form of complementary teams within a self-sustaining and self-developing organization.

The goal of this paper is to propose a comprehensive concept of a highly organized commune of the gifted in which they would be recognized and fully involved in the economy and creation of contributions for the wider social entity, working in an organizational environment of togetherness, mutual trust and respect and mutual solidarity.

The idea for such a project is based on the author's thirty years of consulting work with various organizations in the world, staying in kibbutzim in Israel and studying material from the domains of organizational psychology, work psychology, management, behavioral economics and community economics.

The paper specifically proposes frameworks, principles, organizational model, method of selection and deployment of gifted, necessary training and necessary management processes for the establishment, functioning, maintenance and development of a very specific business system integrated into the business environment.

The establishment of such communes requires initial investments, and for this, assistance should be sought from state institutions, following the model of concessions that the state gives to foreign companies. There is an interest of businessmen from the diaspora in investing in such organizations in the form of founding roles and donations. The examples of some Israeli kibbutzim show that in organizations where there is a critical number of quality people, the return on investment can be relatively quick. However, the most important thing is that gifted and talented people stay in the country, surrounded by an integrating and encouraging organizational culture.

Key words: commune of the gifted, selection and employment of the gifted, intelligent organization, collective mind

PODRŠKA DAROVITOJ DECI U STIMULATIVNOM PRIRODNOM OKRUŽENJU

**Dragana Stojadinović – Ruđnjanin, Vesna Josipović,
Aleksandar Rakić, Marija Čolović – Savić**

Predškolska ustanova “Olga Jovičić – Rita”, Kraljevo, Republika Srbija

Darovita deca su rođena sa veštinama iznad proseka u odnosu na ostalu decu. Povezuju ih neke zajedničke karakteristike: bogat rečnik, korišćenje fraza i celih rečenica u ranim godinama pred polazak u školu, istančana moć zapažanja, interes prema knjigama, sposobnost koncentracije, lako formiranje veza i odnosa i izvođenje zaključaka, mišljenje u asocijacijama, široka paleta interesovanja, istrajnost u rešavanju problema a većinu njih odlikuje emocionalna osetljivost... Međutim postoje i razlike koje ih svrstavaju u darovitu decu sa izuzetnim postignućima, darovitu decu sa problemima u ponašanju ili pak tihu, stidljivu i povučenu. Posmatranjem, praćenjem i dokumentovanjem najlakše ih je uočiti u predškolskim ustanovama i školama koje su izvor strategija za pružanje podrške darovitoj deci. Jedan od važnih vidova podrške je stimulatívna fizička sredina za igru i učenje kako u prostoru vrtića tako i van vrtića. Ovaj rad se fokusira na podršku darovitoj deci sa ciljem uočavanja značaja i korišćenja prirodnog okruženja kao stimulatívne sredine za unapređivanje veština i talenata darovite dece. Priroda širinom, izazovima i fleksibilnošću za darovito dete predstavlja mesto iskustvenog, kooperativnog i situacionog učenja, pokreće, osnažuje, podstiče na istraživanje i kao takva stimuliše razvoj divergentnog mišljenja. Opuštajuća i umirujuća sredina (svež vazduh, žubor reke, cvrkut ptica..) bogatstvo je izazova u kojoj darovita deca opušteno kroz praktično i čulno iskustvo (miris, ukus, izgled, zvuk, dodir), samostalnim izborom sadržaja uspostavljaju stvarne veze, brže obrađuju informacije kroz otvorenu i proširenu igru ili planiranu situaciju učenja. Delanjem u njima smislenim situacijama vežbajući svoje veštine i talente, napreduju. Obilje nestrukturiranih resursa prirode (prostor, živa i neživa priroda, pojave...) postaju nove igračke i knjige napisane delanjem dece. Podrška odraslih odvođenjem dece u prirodno okruženje je istaživanje bez pogrešnih odgovora, unapred smišljenih gotovih sadržaja. Stimuliše darovito dete da samostalno i sa drugima sagledavanjem iz više uglova ide korak napred (smišlja, predlaže, pita, traga, povezuje, saraduje, komunicira...) brišući stereotipe i očekivanja odraslih o tome šta nadarena deca treba da rade i saznaju. Google upitnikom o boravku i aktivnostima dece u prirodnom okruženju na uzorku od 100 vaspitača i medicinskih sestara vaspitača i 400 roditelja dece iz seoskog, gradskog i prigradskog naselja pokazali su da velika većina ispitanika boravak dece u prirodi smatra veoma važnim za decu i njihov sveukupni razvoj, da deca svakodnevno ili skoro svaki drugi dan par sati provode vreme u prirodnom okruženju igrajući se na igralištima za

deca sa gotovim igračkama, da deca uvek rado prihvataju da idu napolje, da su povrede najveći rizik za decu u prirodnom okruženju dok oko 2/3 i jednih i drugih ispitanika boravak u prirodi ne smatraju rizičnim. Zaključak istraživanja je da deca, među kojom i darovita deca, prirodno okruženje u veoma malom procentu koriste kao stimulativnu sredinu za igru ali i da odrasli nisu dovoljno pripremljeni da prepoznaju prirodno okruženje kao stimulativnu sredinu za razvijanje veština i talenata darovite dece. Organizovanje radionica za roditelje i seminara na temu prirodnog vrtića kroz saradnju vaspitača i stručnih saradnika je strategija podrške odraslima i dobrobit darovite dece.

Ključne reči: darovitost, stimulacija, podrška, priroda, veštine

SUPPORT FOR GIFTED CHILDREN IN A STIMULATING NATURAL ENVIRONMENT

**Dragana Stojadinović – Ruđnjanin, Vesna Josipović,
Aleksandar Rakić, Marija Colović – Savić**

Kindergarten “Olga Jovičić – Rita”, Kraljevo, Serbia

Gifted children were born with higher-than-average skills than other children. They are connected by some common characteristics: rich vocabulary, use of phrases and whole sentences in the early years before going to school, persistent power of observation, interest in books, ability to concentrate, easy formation of relationships and drawing conclusions, associative thinking, wide range of interests, thoroughness in problem solving and most of them characterized by emotional sensitivity... However, there are also differences that classify them as gifted children with uncommon achievements, gifted children with behavioural problems, or even quiet, shy and undemonstrative. They are easiest to spot in preschools and schools, which are a source of strategies for providing support to gifted children by observing, monitoring and documenting. A stimulating physical environment for playing and learning in the kindergarten or outside the kindergarten is one of the important types of support. This paper is focused on supporting gifted children with the aim of recognizing the importance and using the natural environment as a stimulating environment for improving the skills and talents of gifted children. Natural environment, with its latitude, challenges and flexibility for a gifted child, represents a place of experiential, cooperative and situational learning, initiates, empowers, encourages research and as such stimulates the development of divergent thinking. Relaxing and calming environment (fresh air, the murmur of the river, the chirping of birds..) is a wealth of challenges in which gifted children relaxed through practical and sensory experience (smell, taste, appearance, sound, touch), independent choice of content establish real connections, process faster information through an open and expanded game or a planned learning situation. They progress by working through meaningful situations, practicing their skills and talents. The fullness of unstructured resources of nature (space, animate and inanimate nature, phenomena...) become new toys and books written by children. The support of adults by taking children to the natural environment is research without wrong answers and pre-conceived ready-made contents. It stimulates a gifted child to take a step forward independently (and with others) from many angles (thinks, suggests, asks, searches, connects, cooperates, communicates...) by erasing stereotypes and expectations of adults about what gifted children should do and learn. Google's questionnaire on the stay and activities of children in the natural environment on a sample of 100 preschool educators and 400 parents of children from rural, urban and suburban areas showed that the vast majority of participants consider children's stay in

nature very important for children and their overall development. that children spend a couple of hours every day or almost every other day in the natural environment playing on playgrounds for children with ready-made toys, that children are always happy to go outside, that injuries are the greatest risk for children in the natural environment while about 2/3 of both participant do not consider staying in nature risky. The research concludes that a very small percentage of children including gifted children use the natural environment as a stimulating environment for play but also that adults are not sufficiently prepared to recognize the natural environment as a stimulating environment for developing skills and talents of gifted children. Organizing workshops for parents and seminar on the topic of natural kindergarten through the cooperation of educators and professional associates is a strategy to support adults and the well-being of gifted children.

Key words: giftedness, stimulation, support, nature, skills

IZAZOVI I METODE RADA S POTENCIJALNO DAROVITIM UČENICIMA NA POČETKU REDOVNOG ŠKOLOVANJA

Iva Orlić, dipl. uč., učiteljica mentorica
OŠ „Milan Brozović“, Kastav, Republika Hrvatska

Učitelji su često i prva i zadnja linija u radu s potencijalno darovitim učenicima, počevši od njihovog prepoznavanja i usmjeravanja pa sve do kontinuiranog i sustavnog rada na razvijanju njihovih sposobnosti. Razlog tome su nedostavno razvijene metode identifikacije i procjene darovitosti u sustavu redovnog školovanja i češće usmjeravanje sustava na učenike s poteškoćama u svladavanju gradiva, zaboravljajući da su i daroviti učenici – učenici s posebnim potrebama. Na početku redovnog školovanja, svi su učenici u istoj poziciji. Pred svima se nalazi period prilagodbe na školski život i obveze. Kurikulum je jedan, propisan i isti za sve, a mogućnosti i potrebe učenika su individualne i razlikuju se od učenika do učenika. Uloga učiteljice ili učitelja tu je od iznimne važnosti, a posebno njihova percepcija i razumijevanje odgojno-obrazovnog procesa. Nastava može biti osmišljena kao osnovno provođenje kurikuluma, s istim ishodima predviđenim za sve učenike. Isto tako, uz praćenje i provođenje kurikuluma, svakom učeniku mogu se ponuditi i izazovne aktivnosti i zadaci kroz koje će potencijalno daroviti učenici rasti i napredovati, a ne stagnirati. Cilj ovog izlaganja je predstaviti konkretne nastavne metode i aktivnosti po pojedinim nastavnim predmetima koje je moguće provoditi u nastavi nižih razreda osnovne škole, a sve to ne bi li se obogatio nastavni proces i ne bi li ga se učinilo adekvatnim za učenike različitih interesa, mogućnosti i sposobnosti. Predavačica će dati primjere konkretnih postupaka obogaćivanja redovne nastave koji služe za poticanje i razvijanje darovitosti kod učenika. Nadalje, cilj jest i aktivno uključivanje i poticanje učitelja da obogaćuju i proširuju nastavni proces. Osnovna je svrha da se darovitim učenicima omogući pravovremeno detektiranje njihovih sposobnosti jer tek ukoliko je darovitost pravovremeno uočena i adekvatno tretirana, moći će biti i razvijena u svom punom potencijalu. Naposljetku, posljednji, ali ne manje važan, cilj predavanja jest ohrabriti učitelje da izađu iz metodičkih okvira i ne boje se primijeniti svoju kreativnost i stručnost. Na taj će način ne samo razvijati darovitost kod učenika već potaknuti i vlastiti profesionalni, ali i osobni razvoj.

Ključne riječi: prepoznavanje darovitosti, obvezno školovanje, metode rada, aktivnosti, profesionalni razvoj

CHALLENGES AND TEACHING METHODS IN TEACHING POTENTIALLY GIFTED STUDENTS AT THE BEGINNING OF THEIR FORMAL EDUCATION

Iva Orlić, elementary school teacher, mentor
Elementary School „Milan Brozović“, Kastav, Croatia

Teachers are often the front and the last line in teaching potentially gifted students, starting from identifying and guiding the gifted, including the continuous and systematic practice in developing their skills. This is due to underdeveloped methods of identification and assessment of giftedness in formal education. Furthermore, formal education is focused on students with learning disabilities while omitting the fact that gifted students are as well – special needs students. At the beginning of formal education all students are in the same position. There is a period of adaptation to school life and obligations. And while the curriculum is standardized, the students have individual needs and abilities. This is where the role of the teacher is of paramount importance, especially their perception and understanding of the educational process. Lessons can be designed as mere implementation of the curriculum, with universal outcomes for all students. Likewise, while carrying out the curriculum, it is possible to provide challenging activities and tasks to inspire gifted students to grow and thrive, not stagnate. The aim of this presentation is to present specific teaching methods and activities which can be implemented in elementary school teaching to enrich and enhance the educational process, making it suitable for students with various interests and abilities. Examples of activities to stimulate and develop student giftedness will be provided by the lecturer. In addition, the aim of this presentation is also to push and encourage teachers to enrich and expand their lessons. The main purpose is to ensure a timely detection of the gifted students' abilities. Only when giftedness is identified in time and treated appropriately can it reach its full potential. The last but not least important aim of the presentation is to encourage teachers to step out of their methodical framework and not be afraid to apply their creativity and competence. This way, teachers will not only develop the giftedness of students, but will also be inspired to further their professional and personal growth.

Key words: identifying giftedness, formal education, teaching methods, activities, professional development

POMOZIMO IM DA POLETE

Ina Koprena

PU „Radost“, Čačak, Srbija

Kada razmišljamo o različitim osobinama ljudi, možemo reći da je kreativnost jedna od najvažnijih, na neki način to je karakteristika koja predstavlja neizostavni, suštinski deo čoveka. Čini se da nema perioda u ljudskoj istoriji kada kreativnost nije bila važna, ali, kako živimo u eri naučno-tehniološkog razvoja, s opravdanjem možemo reći da današnjica, više nego neki drugi period ljudske istorije, zahteva kreativne pojedince, one koji su sposobni da rešavaju novonastale izazove, da pokreću promene, sagledavaju širu sliku, da se prilagođavaju, stvaraju... Razmišljanje o kreativnosti često nas dovodi i do razmišljanja o darovitosti, s obzirom da kreativnost predstavlja jedan od pokazatelja darovitih pojedinaca. U odnosu na sve pomenuto, identifikovanje i što je još važnije, razvijanje drovitih pojedinaca predstavlja potrebu i imperativ sveta u kom živimo. Poznato je da je darovitost predispozicija koja zavisi od genetike, ali i da je za negovanje darovitih pojedinca od velike važnosti stimulativno okruženje koje će podstaći razvoj svih potencijala deteta. Kako deca veliki deo vremena provode u vrtićima, prepoznavanje i razvijanje talenata kod deteta u velikoj je meri zadatak vaspitača. Vrtići su kreativna mesta koja pružaju puno zabave i igara, mesta na kojima deca „šire krila“, pripremaju se za različite zahteve vremena u kom žive. Koliko će i kako će deca „leteti“, zavisi od toga koliko su vaspitači kreativni u radu, koliko su stručni i sposobni da stvore podsticajnu atmosferu, da prepoznaju indikatore darovitosti, da deluju ispravno u pravom trenutku za dobrobit deteta i da samu darovitost dalje otkrivaju i razvijaju. Ako uzmemo u obzir da razvoju potencijala darovitih ne idu u korist stereotipi, gotovi odgovori i nametnuta rešenja, već težnja ka novim, složenijim, dinamičnijim, originalnim zadacima i rešenjima, onda se prirodno nameće potreba za nestandardnim, kreativnim metodama rada u vrtićima. Jedna od njih je i metoda koja stimuliše razvoj asocijativnog mišljenja, a konkretan primer praktične primene ove metode u radu sa predškolskom decom je upravo i cilj ovog rada. Ovim radom želimo da predstavimo primer, odnosno, konkretnu aktivnost pod nazivom „Opet iz početka“, kreativno-stvaralačku priču čiji su kreatori deca. Aktivnost se sastoji iz tri radionice: muzičke, likovne i govorne, uz pomoć kojih razvijamo stvaralaštvo, ali i identifikujemo i unapređujemo potencijale darovite dece. Muzička radionica; odnosi se na likove iz klasične muzike, gde su deca imala zadatak da prepoznaju zvuk instrumenta i predstave ga dogovorenim bojom na film traci. Govorna radionica; sa film trake deca su boju pretvarala u asocijativnu sliku likova iz klasične muzike i te iste likove iskoristili za kreiranje priče koju su predstavili na mapi uma. Likovna radionica; svoj emocionalni odnos prema likovima iz priče predstavili su likovnim radovima. Sve tri celine rezultirale su krajnjim produktom – štampanom slikovnicom sa originalnim nazivom koji su takođe deca samostalno osmislila: „Opet iz po-

četka". Kroz sve tri radionice vaspitač može identifikovati pojedince kod kojih se manifestuju neki od indikatora darovitosti: sa lakoćom shvataju zadatke, pronalaze originalna rešenja, imaju bujnu maštu, pokazuju sposobnost razumevanja složenih pojmova, razmišljaju apstraktno... Pored identifikovanja konkretnih indikatora, aktivnost doprinosi razvijanju i održavanju potencijala darovitih pojedinaca.

Ključne reči: darovitost, kreativnost asocijativno mišljenje, muzika

LET'S HELP THEM TO LEARN HOW TO FLY

Ina Koprena

PU „Radost“, Čačak, Srbija

When we think about different characteristics of people, we can say that creativity is one of the most important, in a way it is a characteristic that represents an indispensable, essential part of a person. There seems to be no period in human history when creativity was not important, but as we live in an era of scientific and technological development, we can justifiably say that today, more than any other period of human history, requires creative individuals, those who are able to solve new challenges, to initiate changes, to see the bigger picture, to adapt, to create ... Thinking about creativity often leads us to think about giftedness, since creativity is one of the indicators of gifted individuals. In relation to all the above, identifying and, more importantly, developing gifted individuals is a need and imperative of the world in which we live. It is known that giftedness is a predisposition that depends on genetics, but also that a stimulating environment that will encourage the development of all the child's potentials is of great importance for nurturing gifted individuals. As children spend most of their time in kindergartens, recognizing and developing a child's talent is largely the task of educators. Kindergartens are creative places that provide a lot of fun and games, places where children "spread their wings", prepare for the different demands of the time in which they live. How much and how children will "fly" depends on how creative the educators are in their work, how professional and capable they are to create a stimulating atmosphere, to recognize indicators of giftedness, to act correctly at the right time for the child's well-being and to further discover giftedness and develop. If we take into account that stereotypes, ready answers and imposed solutions do not benefit the development of gifted potential, but strive for new, more complex, dynamic, original tasks and solutions, then the need for non-standard, creative methods of work in kindergartens naturally arises. One of them is the method that stimulates the development of associative thinking, and a concrete example of the practical application of this method in working with preschool children is precisely the goal of this paper. With this paper, we want to present an example, that is, a concrete activity called "Again from the beginning", a creative story whose creators are children. The activity consists of three workshops: music, art and speech, with the help of which we develop creativity, but also identify and improve the potential of gifted children. 1. Music workshop; refers to characters from classical music, where the children had the task of recognizing the sound of the instrument and presenting it in the agreed color on the film strip. 2. Speech workshop; from the film strip, the children turned the color into an associative image of characters from classical music and used those same characters to create a story that they presented on a map of the mind. 3. Art workshop; they

presented their emotional attitude towards the characters in the story with works of art. All three units resulted in the final product - a printed picture book with the original name, which the children also independently designed: "Again from the beginning". Through all three workshops, the educator can identify individuals with some of the indicators of giftedness: easily understand tasks, find original solutions, have a vivid imagination, show the ability to understand complex concepts, think abstractly ... In addition to identifying specific indicators, activity contributes to development and maintaining the potential of gifted individuals.

Key words: giftedness, creativity associative thinking, music

ПРЕПОЗНАВАЊЕ И ПОДСТИЦАЊЕ ДАРОВИТЕ ДЕЦЕ У ВРТИЋУ ИЗ УГЛА ПРАКТИЧАРА

Славица Томић

Предшколска установа „Бошко Буха“, Београд, Србија

Значај ране идентификације и подстицање развоја даровите деце предшколског узраста честа је тема у новијој литератури. Према савременим дефиницијама даровитости, без личног ангажовања и окружења које стимулише урођене потенцијале детета, они се неће развијати. Простор за препознавање и развој даровитих потенцијала, као главни извор за учење и развој изван породице, јесу вртићи. Васпитач, као први стручњак који је у прилици да уочи потенцијале деце у групи са којом ради, има тежак задатак да препозна даровиту децу, јер се већина параметара за процену односи на школски узраст. Посматрањем и бележењем дечјих интересовања, знатижеље, пажње, издржљивости, понашања у одређеним ситуацијама и слично, васпитач може да препозна надпросечне потенцијале детета и да уреди средину која ће га стимулисати на развој тих потенцијала. Циљ овог рада је да прикаже карактеристике даровите деце, све препреке, недоумице и изазове на путу ка препознавању и подстицању даровитости на предшколском узрасту. Закључци су изведени на основу спроведеног вишегодишњег истраживања аутора, као и његовог богатог емпиријског искуства. Резултати истраживања добијених дескриптивном методом, показују да даровитост може имати поједине карактеристике исте за сву децу, али и да свако од њих, даровитост исказује на свој начин. Зато је потребно сваком детету прилагодити средину, простор, игру и активности како би и само открило, ослободило и развило све своје потенцијале.

Кључне речи: препознавање, подстицање, даровитост

RECOGNITION AND ENCOURAGEMENT OF GIFTED CHILDREN IN KINDERGARTEN FROM THE POINT OF VIEW OF PRACTITIONERS

Slavica Tomić

“Boško Buha” Preschool, Belgrade, Serbia

Early identification and encouraging the development of gifted children of preschool age is a frequent topic in recent literature. According to modern definitions of giftedness, without personal engagement and an environment that stimulates the child’s innate potential, they will not develop.

Kindergartens are the space for recognizing and developing gifted potential, as the primary source for learning and development outside the family.

The educator, as the first expert who has the opportunity to see the potential of the children in the group he works with, has a difficult task to acknowledge gifted children, because most of the parameters for assessment are related to school age. By observing and recording the child’s interests, curiosity, attention, endurance, and behavior in certain situations, the teacher can recognize the child’s above-average potential and arrange an environment that will stimulate him to develop those potentials.

This paper aims to show the characteristics of gifted children, all the obstacles, doubts and challenges on the way to recognizing and encouraging giftedness at preschool age. The conclusions were drawn on the basis of the author’s many years of research, as well as his rich empirical experience.

The results of research, in which the descriptive method was used, show that giftedness can have certain characteristics that are the same for all children, but also that each of them expresses giftedness in its own way.

That’s why it is necessary to adjust the environment, space, play, and activities for each child so that he discovers, releases, and develops all his potential.

Keywords: recognition, encouragement, giftedness

ЈА ИМАМ ДАР

Драгана Тијанић, Марија Миладиновић,
Ивана Маџаревић, Милана Јеловац, Милица Павловић

Предшколска установа „Звездара“

ПУ „Облачак“, Београд

Посматрањем и слушавањем дечјих интересовања дошли смо на идеју да започнемо пројекат „Ја имам дар“ и да откријемо различите дечје таленте. Циљ овог пројекта био је да упознамо и откријемо дечје афинитете према одређеним активностима, где су деца иницијатори игре, и на тај начин да препознамо посебне таленте деце који би се испољили кроз плес, покрет, сликање, експериментисање. Васпитачи су откривали даровиту децу и заједно са њима и осталом децом из вртића креирали су нове стимулативне просторне целине које су провоцирале дечју машту. Значајну улогу у откривању даровите деце има постицајна и креативна атмосфера коју граде деца и одрасли у вртићу. Креативна и провокативна средина била је стимулус за даровиту децу где су они показали извредне способности и компетенције, што је утицало на развијање њихових креативних, уметничких, интелектуалних и моторичких способности. Тако је хол постао ликовни атеље, сала - лабораторија за експериментисање, двориште је постало вежбалиште, атријум - плесни студио. Стварајући нове просторне целине, уважена је и подржана дечја иницијатива која даље подстиче на откривање, сазнавање и истраживање у откривању дечјих талената.

Један од важних сегмената рада у оквиру овог пројекта било је укључивање породице као и њихово оснаживање у раду са талентованом децом, поштујући дечју жељу за стицањем нових искустава и њихову посебност. Васпитачи су путем писама позивали родитеље да се придруже одређеној просторној целини сходно интересовањима њихове деце. Кроз наш пројекат „Ја имам дар“ идентификовали смо даровиту децу и њихове склоности ка одређеним активностима. Заједничким учешћем васпитача и родитеља као колаборативних учесника овог пројекта, радило се на подстицању развоја дечјих талената. Оснажујући дечје компетенције радили смо и на властитим вештинама препознавања и одговарања на специфичне потребе даровите деце.

Кључне речи: даровита деца, грађење односа, мотивација, учење кроз игру, машта и стимулативна средина.

I HAVE A GIFT

**Dragana Tijanić, Marija Miladinović, Ivana Madžarević,
Milana Jelovac, Milica Pavlović**

Preschool Institution "Zvezdara"

Kindergartner "Oblačak", Belgrade

By observing and hearing out children's interests, we have come to the idea to start the project "I have a gift" and discover the children's various talents. The goal of this project was to learn and discover children's affinities towards certain activities, where the children were the initiators of the games, and in that way to recognize the special talents of the children which they would bring out through dance, movement, painting, experimenting. The teachers were discovering gifted children and together with them and the rest of the children from the kindergarten created new stimulating spatial entities that goaded out the children's imagination. An encouraging and creative atmosphere that's built by the children and the adults in the kindergarten has a significant role in discovering gifted children. A creative and encouraging environment was a stimulus for the gifted children, where they got to show outstanding abilities and competencies, which impacted the development of their creative, artistic, intellectual and motor skills. That way the lobby became an art gallery, the assembly hall - an experiment lab, the courtyard became a gym, the atrium - a dance studio. Creating new spatial entities, the children's initiative has been recognized and supported, which further encourages discovery, knowledge and exploration of children's talents. One of the greater segments of work within this project was the inclusion of the families and their empowerment in working with gifted children, respecting the children's desire to gain new experiences, and their abilities. Teachers, through sending out letters, had invited parents to join according to their children's interests. Through the project "I have a gift" we have identified gifted children and their tendencies towards certain activities. Through joint effort of the teachers and parents as collaborative participants of this project, work has been done on encouraging the development of children's talents. Encouraging children's competencies, we have worked on our own skills of recognizing and answering the needs of gifted children.

Keywords: Gifted children, building relationships, motivation, learning through play, imagination and stimulative environment

ПОШТОВАЊЕ ПОСЕБНОСТИ, МИШЉЕЊА, ИДЕЈА И МАШТЕ КАО ОДЛИКЕ КРЕАТИВНОСТИ И ДАРОВИТОСТИ

Снежана Батковић, Вања Бељин, Весна Вујнић
ПУ „Игралиште“, Земун, Србија

Даровита деца су највеће национално благо једне земље. Даровитост је предиспозиција која у великој мери зависи од генетике али је подједнако важно и стимулативно окружење како би се у потпуности развио потенцијал. У животу надареног детета веома су важни породица, предшколска установа и средина у којој одраста. Зато смо сви у обавези да га разумемо и помогнемо му да развија свој дар како би се то улагање вишеструко позитивно вратило друштву, околини и породици.. Имали смо прилику да међу првих 30 запослених у васпитно – образовним институцијама прођемо обуку у примени ЕроС теста имајући у рукама алат за практичаре у области образовања којим смо тестирали нашу децу, направили смо стратегију како да подржимо потеццијално даровиту децу која бораве у нашој установи. Наша стратегија се састоји из низ корака: Примена НТЦ техника у раду са децом, стварајући инспиративну средину за интегрисано учење деце, музичке радионице , радионице покрета и плеса и покретањем креативног кутка унутар саме установе. Верујући да је креативност у функцији откривања даровитости ми у предшколским установама стварамо и негујемо креативну средину и програм који је усмерен на интегрисано учење.

Кључне речи: даровитост, креативност, ЕроС тест, НТЦ технике, интегрисани приступ учења, креативна средина

RESPECT FOR UNIQUENESS, OPINIONS, IDEAS AND IMAGINATION AS CHARACTERISTICS OF CREATIVITY AND GIFTEDNESS

Snežana Batković, Vanja Beljin, Vesna Vujnić
Kindergarten „Igralište“, Zemun, Serbia

Gifted children are the greatest national treasure of a country. Giftedness is a predisposition that largely depends on genetics, but a stimulating environment is equally important in order to fully develop the potential. In the life of a gifted child, the family, the preschool institution and the environment in which he grows up are very important. That's why we all have an obligation to understand him and help him develop his gift so that this investment will return multiple positives to society, the environment and the family. We had the opportunity to be among the first 30 employees in educational institutions to undergo training in the application of the EpoC test, having in our hands the tool of practitioners in the field of education with which we tested our children, based on the rules of our work in accordance with our rules. The strategy consists of a series of steps: Application of the NTC technique in working with children, creating an inspiring environment for children's integrated learning, music workshops, movement and dance workshops and starting the creative corner within .. Believing that creativity is the function of discovering giftedness, we create and nurture a creative environment and a program aimed at integrated learning in preschool institutions.

Keywords: giftedness, creativity, EpoC test, NTC techniques ,integrated learning approach, creative environment.

Radionice

Workshops

ISPITIVANJE SPOSOBNOSTI KRITIČKOG MIŠLJENJA

Jasna Adamov,

Prirodno-matematički fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Radionica se bavi veštinom kritičkog mišljenja koja u današnje vreme postaje sve važnija jer se svi mi svakodnevno suočavamo s potrebom da donesemo ogroman broj važnih odluka značajnih za nas same ili za društvo u celini, mnogo više nego naši vršnjaci pre 20 godina. Takođe, obilje lako dostupnih informacija omogućava nam da dobijemo odgovore na mnoga pitanja, ali smo u opasnosti da ne razumemo šta oni znače ili koliko su pouzdani i zasnovani na argumentima i čvrstim dokazima.

Cilj radionice:

Ispitivanje sposobnosti kritičkog mišljenja kod učesnika radionice, i to: sposobnost pojedinca da izvodi tačne zaključke, prepoznaje utemeljene pretpostavke, interpretira i procenjuje argumente.

Ishodi radionice:

Nakon završene radionice polaznici će biti u stanju da:

- definišu veštinu kritičkog mišljenja kao jednu od analitičkih veština, odnosno veština razmišljanja višeg reda;
- nabrajaju i objašnjavaju veštine koje uključuje sposobnost kritičkog mišljenja (veštine analize argumenata, donošenja zaključaka korišćenjem induktivnog ili deduktivnog zaključivanja, prosuđivanja ili ocenjivanja i donošenja odluka);
- ocene sopstvenu veštinu kritičkog mišljenja koristeći primere iz Votson-Glejzerovog testa (Watson-Glaser Critical Thinking Appraisal, W-GCTA);
- kritički analiziraju reklamni tekst i ocenjuju validnost argumenata navedenih u njemu;
- uspešno i efikasno koriste aplikaciju za elektronsko glasanje preko mobilnih telefona (Mentimeter);
- ističu značaj razvijanja sposobnosti kritičkog mišljenja u svim sferama života, a posebno za uspešno donošenje odluka na radnom mestu i privatnom životu i efektivno učešće u demokratskom društvu;
- navode značaj negovanja i razvijanja kritičkog mišljenja na svim nivoima obrazovanja (osnovnom, srednjem i visokom), a posebno u obrazovanju darovitih pojedinaca.

Maksimalan broj polaznika: 50

EVALUATION OF CRITICAL THINKING ABILITY

Jasna Adamov,

Faculty of Sciences, University of Novi Sad, Serbia

The workshop deals with the skill of critical thinking, which is becoming increasingly important nowadays because we all face the need to make a huge number of important decisions important for ourselves or for society, much more than our peers 20 years ago. Also, the abundance of easily accessible information allows us to get answers to many questions, but we are in danger of not understanding what they mean or how reliable they are and based on arguments and solid evidence.

Aim of the workshop:

Examining the ability of critical thinking in workshop participants, namely: an individual's ability to draw accurate conclusions, recognize sound assumptions, interpret and evaluate arguments.

Workshop outcomes:

After the workshop, participants will be able to:

- define the skill of critical thinking as one of the analytical skills, i.e., higher order thinking;
- enumerate and explain skills that include the ability to think critically (skills of analyzing arguments, drawing conclusions using inductive or deductive reasoning, judging, evaluating and making decisions);
- assess their own critical thinking skills using the examples from Watson-Glaser Critical Thinking Appraisal (W-GCTA);
- critically analyze the text of an advertisement and evaluate the validity of the arguments stated in it;
- successfully and efficiently use the electronic voting app on their mobile phones (Mentimeter);
- emphasize the importance of developing the critical thinking skill in all spheres of life, especially for successful decision-making in the workplace and in private life and effective participation in a democratic society;
- state the importance of nurturing and developing critical thinking at all levels of education (primary, secondary and higher), and especially in the education of gifted individuals.

Maximal number of participants: 50

ULOGA DRŽAVE U PODSTICANJU RAZVOJA DAROVITIH UČENIKA

Branka Grahovac

PU „Dragoljub Udicki“, Kikinda, Srbija

Jedan od značajnih faktora za razvoj darovitih pojedinaca, pored genetike, porodice, obrazovnog sistema i samog pojedinca, svakako je i država. Strategije podrške i mogućnosti iskorišćavanja potencijala darovitih određuju se u dokumentima pojedinih država i resornih ministarstava kojima se reguliše rad u obrazovnim ustanovama, a preporuke na širem planu nacionalnim ministarstvima prosvete upućuju međunarodne institucije koje planiraju i projektuju razvoj obrazovanja (kao što su Svetska banka, Evropski savet, Evropska komisija). Kako su države Evrope rešile pitanje obrazovanja darovitih? Kakvi su pravni aspekti podrške kategoriji darovitih? U kojoj meri materijalni uslovi određuju kvalitet podrške koja je planirana? Gde je Srbija u odnosu na ostale države? Šta kao država činimo da podstaknemo razvoj potencijala darovitih? Šta koristimo u nedovoljnoj meri, a šta ne preduzimamo, a trebali bi? Ovo su neke od tema kojima će se baviti ova radionica, a koja su od suštinske važnosti za temu konferencije.

Cilj radionice: diskusija i odgovori na pitanje: „Gde su darovita deca u politici države?“

Trajanje: 45min

Broj učesnika: do 50

THE ROLE OF THE STATE IN ENCOURAGING THE DEVELOPMENT OF GIFTED STUDENTS

Branka Grahovac

Kindergarten "Dragoljub Udicki", Kikinda, Serbia

One of the important factors for the development of gifted individuals, in addition to genetics, the family, the educational system and the individual himself, is certainly the state. Support strategies and opportunities to exploit the potential of the gifted are determined in the documents of individual states and relevant ministries that regulate the work in educational institutions, and recommendations on a broader plan are sent to national ministries of education by international institutions that plan and project the development of education (such as the World Bank, the European Council, The European Commission). How did European countries solve the issue of gifted education? What are the legal aspects of supporting the gifted category? To what extent do material conditions determine the quality of support that is planned? Where is Serbia compared to other countries? What are we doing as a country to encourage the development of the potential of the gifted? What do we use to an insufficient extent, and what do we not take, but we should? These are some of the topics that will be dealt with in this workshop, which are essential to the theme of the conference.

The goal of the workshop: discussion and answers to the question: "Where are gifted children in state politics?"

Duration: 45 min

Number of participants: up to 50

RADIONICA KREATIVNE MUZIKE KAO NAČIN PREPOZNAVANJA DAROVITOSTI

Aleksandar Caric

Cilj ove radionice je da prikaze učesnicima postupke u toku prvih faza primene “metoda organskog stvaranja muzike”, sa naglaskom na rad sa brojnim i nehomogenim grupama, sa kratkim vremenom na raspolaganju. Ciljna grupa su prvenstveno “ne-muzičari”, kao i muzičari amateri.

“Organski metod stvaranja muzike” primenjuje nekoliko principa u radu sa učesnicima:

Rad sa osobama različitog uzrasta i pola kao i pripadnika različitih društvenih slojeva, ali svakako najvažniji, ključni princip je prepoznavanje različitih vrsta darovitosti sa ciljem aktivnog uključivanja svakog pojedinca u proces stvaranja muzike.

Ako je ovaj princip ostvaren, neizbežno dolazi i do stvaranja novih načina komunikacije među učesnicima, kao i integracija svakog pojedinca u širu zajednicu.

Iskustvo u primeni metoda pokazuje da ponekad ni mi samo nismo svesni svojih sposobnosti ako se nikada nismo našli u okruženju koje bi nam pomoglo da ih otkrijemo. Bas zbog toga, grupni rad je od presudne važnosti, jer se samo u toku međusobne interakcije oslobađaju i pokazuju skrivene osobine svakog pojedinca.

U toku radionice biće ilustrovane faze „Metoda organskog stvaranja muzike“

- „Stvaranje kreativne atmosfere“
- „Priprema grupe“
- „Iniciranje kreativnog procesa“
- „Kataliza kreativnog procesa“
- „Razmena muzičkih ideja“
- „Uobličavanje završne predstave/koncerta“ (u ovom slučaju, verovatno snimanja)

Ovih šest faza čine skoro celokupni metod, nedostaje samo poslednja, a to je ponavljanje ovih koraka u toku dužeg vremenskog perioda.

Muzika je u toku prvih faza metoda sredstvo da bi se postigli drugi ciljevi, kao što su poboljšanje samopouzdanja i društvena integracija.

Metod „Organskog stvaranja muzike“ daje prednost saradnji, više nego takmičarskom duhu ili nadmetanju među učesnicima.

Ishod: Neki od postupaka koji će biti praktično prikazani u toku radionice mogu lako biti primenjeni i van muzičkog konteksta. Principi „Organskog stvaranja muzike“ imaju univerzalnu vrednost, budući da mnogi elementi koji su njega ugrađeni dolaze iz najrazličitijih oblasti ljudskog delovanja.

Maksimalan broj učesnika: Prva i najbolja mogućnost - svi učesnici konferencije, bez obzira na broj

Druga mogućnost – učešće po želji. U ovom slučaju bi svakako bilo dobro da ima više učesnika nego posmatrača

CREATIVE MUSIC WORKSHOP AS A WAY TO RECOGNIZE GIFT

Aleksandar Caric

The aim of this workshop is to show the participants the procedures during the first stages of applying the “method of organic music creation”, with an emphasis on working with numerous and non-homogeneous groups, with a short amount of time available. The target group is primarily “non-musicians”, as well as amateur musicians.

Maximum number of participants: The first and best option - all conference participants, regardless of the number

Poster prezentacije

Poster presentations

ULOGA STRUČNIH SARADNIKA U PREPOZNAVANJU I RAZVIJANJU DAROVITOSTI UČENIKA U ŠKOLAMA

Biljana R. Drobnyak

Šabačka gimnazija, Šabac, Srbija

U stručnoj javnosti često se vode polemike oko toga ko su daroviti učenici, na koji način ih možemo identifikovati i podsticati njihov razvoj, kao i koja je uloga u našim školama stručnih saradnika u svemu tome. U uvodnom delu biće izložena teorijska saznanja o ulozi stručnih saradnika u prepoznavanju i razvijanju darovitosti učenika u osnovnim i srednjim školama, a u empirijskom delu biće dati rezultati istraživanja realizovanog sa stručnim saradnicima iz Srbije o njihovoj ulozi u prepoznavanju i razvijanju darovitosti. Cilj istraživanja je ispitati mišljenje stručnih saradnika o njihovoj ulozi u prepoznavanju darovitosti učenika. Metoda koja je korišćena je deskriptivna, tehnika anketiranja, a Gugl upitnik bio je instrument. Uzorak istraživanja su 87 stručnih saradnika. Rezultati istraživanja su pokazali da se većina stručnih saradnika izjasnila da nema dovoljno znanja na osnovu rada sa darovitim učenicima tj. iz iskustva, a predstavimo i zaključke o propisima i usavršavanju u ovoj oblasti stručnih saradnika. U završnom delu, na osnovu teorijskih saznanja kao i od podataka dobijenih od stručnih saradnika u ovom istraživanju, pokušaćemo da izvedemo najkrupnije pedagoške implikacije o tome kakvim se praktičnim merama može uticati na kvalitet ove uloge, koja je jedna od najznačajnijih.

Ključne reči: darovitost, stručni saradnici, prepoznavanje darovitosti

THE ROLE OF PROFESSIONAL ASSOCIATES IN RECOGNITION AND DEVELOPMENT OF GIFTS AND TALENTS OF STUDENTS IN SCHOOLS

Biljana R. Drobnjak

Sabac High School, Sabac, Serbia

Professional public frequently discusses who gifted students are, what the methods for identifying them and encouraging their development are, as well as what the role of professional associates in our schools are, connected to all of this. The introductory part will present theoretical knowledge about the role of professional associates in recognizing and developing giftedness of students in primary and secondary schools, and the empirical part will present the results of research conducted with professional associates from Serbia about their role in recognizing and developing giftedness.

The aim of the research is to examine the opinion of professional associates about their role in recognizing the gifts and talents of students. The method used was descriptive, the survey technique, and the Google questionnaire was the instrument. The research sample consists of 87 professional associates. Research findings have shown that majority of expert associates stated lack of knowledge in working with gifted students based on their experience. We are to present the conclusion on regulations and advance of expert associates in this field. In the final part, based on theoretical knowledge and data obtained from professional associates in this research, we will try to derive the major pedagogical implications of practical measures that can be used to affect the quality of this role, which is one of the most significant.

Key words: giftedness, professional associates, recognition of giftedness

Indeks autora/Index of authors**A**

Adamov Jasna, 36, 108
Asotić Meleka, 44

B

Batković Snežana, 104
Beljin Vanja, 104
Borović Aleksandra, 22

C

Carić Aleksandar, 88, 112
Carić Nebojša, 34
Cekić Anita, 46
Cucić A. Dragoljub, 30

Č

Čolović - Savić Marija, 90

D

Drobnjak R. Biljana, 42, 116

Đ

Đorđević Pejović Suzana, 74
Đorđević Stefan, 30
Đukić Predrag, 28

F

Filipović Aleksandra, 78

G

Gabdrakhmanova Rashida, 40
Golubović Dejan, 62
Grahovac Branka, 110
Gregory Michael, 86
Gregurić Ružica, 52
Grujić Bojan, 46
Guilbault Keri M., 16

H

Huđek Miroslav, 18

I

Ivanović Bibić Ljubica, 68
Ivkov Džigurski Anđelija, 68

J

Jelovac Milana, 102
Josipović Vesna, 90
Jovanović Radojčić Marina, 46

K

Knežević Biljana, 50
Koprena Ina, 96
Kovačević Gordana, 72
Kustudić Ljubomir, 28
Kelemen Robert, 18

M

Madžarević Ivana, 102
Marinković Lada, 80
Micić Jasmina, 64
Miladinović Marija, 102
Milanković Jovanov Jelena, 68
Milosavljević Maja, 84
Mitrović Josipović Branka, 50

N

Nikolić Danica, 76
Nikolić Mirjana, 58

O

Olić Ninković Stanislava, 36
Orlić Iva, 94

P

Pavlović Milica, 102
Petrović Saša, 62
Petrović Vesna, 70
Portner Jelena, 52
Purić Bojana, 66

R

Radulović Branka, 40
Rakić Aleksandar, 90
Revali Jenny, 24

S

Savić Snežana, 66
Sekulić Pilipović Dragana, 82
Stanojević Nataša, 82
Stanojević Srđan, 82
Stojadinović - Rudnjanin Dragana, 90
Stojanović Maja, 40
Surla Milan, 30

Š

Šljivović Mladen, 82

T

Tijanić Dragana, 102
Tomić Slavica, 100
Tršek Slobodan, 30

V

Vučičević Bojana, 54
Vujnić Vesna, 104
Vulićević Neda, 70

Z

Zirojević Maša, 58

Ž

Živanović Danijela, 42
Živković Ksenija, 68
Žmukić Dragana, 36

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

159.928(048.3)

**МЕЂУНАРОДНА научностручна конференција Сарадња у циљу подршке
даровитима (5 ; 2022 ; Београд)**

Zbornik sažetaka = Book of abstracts / Peta međunarodna naučno-stručna konferencija Saradnja u cilju podrške darovitima, 23-25. septembar 2022. godine, Beograd = The Fifth International Professional and Scientific Conference Cooperation aiming to support the gifted, 23-25 September 2022, Belgrade ; [urednica Lada Marinković]. - Novi Sad : Mensa Srbije, 2022 (Vrnjačka Banja : Satcip). - 119 str. ; 25 cm

Uparedo srp. tekst i engl. prevod. - Tiraž 150. - Registar.

ISBN 978-86-80994-14-7

а) Даровитост -- Апстракти

COBISS.SR-ID 74734857

mensa
S R B I J E